

Kāṇḍa - XII

द्वादशं काण्डम्

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु ॥३॥
 यस्यामन्नं तन्नः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 या विभर्ति बहुधा प्राणदेजत्सा नो भूमिर्गोष्वप्यन्नं दधातु ॥४॥
 यस्यां पूर्वं पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन् ।
 गवामश्वानां वयसश्च विष्टा मगं वर्चः पृथिवी नो दधातु ॥५॥
 विश्वमभरा वसुधानीं प्रतिष्ठा हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी ।
 वैश्वानरं बिभ्रती भूमिरग्निमिन्द्रश्चक्षमा ब्रविणे नो दधातु ॥६॥
 यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
 सा नो मधु प्रियं दुहामयो उक्षतु वर्चसा ॥७॥
 याण्वेधि सलिलमग्र आसीथां मायामिन्वचरन्मनीषिणः ।
 यस्या हृदयं परमे व्योमिन्सत्येनावृतममृतं पृथिव्याः ।
 सा नो भूमिस्त्विति बलं राष्ट्रे दधातुत्तमे ॥८॥

यस्याम् । समुद्रः । उत । सिन्धुः । आपः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । समुद्रबभूवुः ।
 यस्याम् । इदम् । जिन्वति । प्राणत् । एजत् । सा । नः । भूमिः । पूर्वपेयं । दधातु ॥ ३ ॥
 यस्याः । चतस्रः । प्रदिशः । पृथिव्याः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । समुद्रबभूवुः ।
 या । विभर्ति । बहुधा । प्राणत् । एजत् । सा । नः । भूमिः । गोषु । अपि । अन्ने । दधातु ॥
 यस्याम् । पूर्वं । पूर्वजनाः । विचक्रिरे । यस्याम् । देवाः । असुरान् । अभिऽअवर्तयन् ।
 गवाम् । अश्वानाम् । वयसः । च । विऽस्था । मगम् । वर्चः । पृथिवी । नः । दधातु ॥५॥
 विश्वम्ऽभरा । वसुधानीं । प्रतिऽस्था । हिरण्यवक्षाः । जगतः । निऽवेशनी ।
 वैश्वानरम् । बिभ्रती । भूमिः । अग्निम् । इन्द्रश्चक्षमा । ब्रविणे । नः । दधातु ॥ ६ ॥
 याम् । रक्षन्ति । अस्वप्नाः । विश्वदानीम् । देवाः । भूमिम् । पृथिवीम् । अप्रऽमादम् ।
 सा । नः । मधु । प्रियम् । दुहाम् । अयो इति । उक्षतु । वर्चसा ॥ ७ ॥
 या । अण्वे । अधि । सलिलम् । अग्ने । आसीत् । याम् । मायामिः । अनुऽअचरन् ।
 मनीषिणः । यस्याः । हृदयम् । परमे । विऽओमन् । सत्येन । आवृतम् । अमृतम् ।
 पृथिव्याः । सा । नः । भूमिः । त्विति । बलम् । राष्ट्रे । दधातु । उत्तमे ॥ ८ ॥

XII.1.3 On whom (are) the ocean and the river (sindhu), the waters; on whom food, plowings, came into being; on whom quickens this that breathes, that stirs -- let that earth (bhūmi) set us in first drinking.

XII.1.4 Whose, the earth's (are) the four quarters on whom food, plowings, came into being; who bears manifoldly what breaths, what stirs -- let that earth set us among kine, also in inexhaustibleness.

XII.1.5 On whom the people of old formerly spread themselves, on whom the gods overcame the Asuras; the station of kine, of horses, of birds -- let the earth assign us fortune, splendor.

XII.1.6 All-bearing, good-holding, firm-standing, gold-backed, reposer of moving things, bearing the universal fire, let the earth, whose bull (ṛṣabha) is Indra, set us in property.

XII.1.7 She the earth, whom the gods, sleepless, defend all the time without failure -- let her yield to us honey, what is dear, then let her sprinkle us with splendor.

XII.1.8 She who in the beginning was sea (salila) upon the ocean; whom the skilful moved after with their devices; the earth whose immortal heart covered with truth is in highest firmament -- let that earth assign to us brilliancy, strength, in highest royalty.

यस्यामापः परिचराः समानीरहोरात्रे अप्रमादं क्षरन्ति ।
 सा नो भूमिर्भूमिधारा पर्यो दुहामथो उक्षतु वर्चसा ॥९॥
 यामभिनवमितां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।
 इन्द्रो यां चक्र आत्मनेनमित्रां शचीपतिः ।
 सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पर्यः ॥१०॥
 गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
 बभ्रु कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् ।
 अजीतोदतो अक्षतोर्ण्यं पृथिवीमहम् ॥११॥
 यत्ते मध्यं पृथिवि यत् नम्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संवभ्रुवः ।
 तासु नो धेष्मि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ॥
 पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ॥१२॥

यस्याम् । आपः । परिचराः । समानीः । अहोरात्रे इति । अप्रमादम् । क्षरन्ति ।
 सा । नः । भूमिः । भूमिधारा । पर्यः । दुहाम् । अथो इति । उक्षतु । वर्चसा ॥ ९ ॥
 याम् । अभिनौ । अभिमाताम् । विष्णुः । यस्याम् । विचक्रमे ।
 इन्द्रः । याम् । चक्रे । आत्मने । अनमित्राम् । शचीपतिः ।
 सा । नः । भूमिः । वि । सृजताम् । माता । पुत्राय । मे । पर्यः ॥ १० ॥
 गिरयः । ते । पर्वताः । हिमवन्तः । अरण्यम् । ते । पृथिवि । स्योनम् । अस्तु ।
 बभ्रुम् । कृष्णाम् । रोहिणीम् । विश्वरूपाम् । ध्रुवाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । इन्द्रगुप्ताम् ।
 अजीतः । अदतः । अक्षतः । अर्थि । अस्थाम् । पृथिवीम् । अहम् ॥ ११ ॥
 यत् । ते । मध्यम् । पृथिवि । यत् । नम्यम् । याः । ते । ऊर्जः । तन्वः । संवभ्रुवः ।
 तासु । नः । धेष्मि । अभि । नः । पवस्व । माता । भूमिः । पुत्रः । अहम् । पृथिव्याः ।
 पर्जन्यः । पिता । सः । उ इति । नः । पिपर्तु ॥ १२ ॥

XII.1.9 On whom the circulating waters flow the same, night and day, without failure -- let that earth of many streams yield us milk; then let her sprinkle (us) with splendor.

XII.1.10 Whom the Aśvins measured; on whom Viṣṇu strode out; whom Indra, lord of might, made free from enemies for himself -- let that earth to us, a mother to a son, release milk.

XII.1.11 Let thy hills, snowy mountains, let thy forest-land, O earth, be pleasant; upon the brown, black, red, all-formed, fixed earth, the earth guarded by Indra -- I, unharassed, unsmitten, unwounded, have stood upon the earth.

XII.1.12 What is thy middle, O earth, and what thy navel, what refreshments arose out of thy body -- in them do thou set us; be purifying toward us; earth is mother, I am earth's son; Parjanya is father -- let him save us.

यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां युद्धं तन्वते विश्वकर्माणः ।
 यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् ।
 सा नो भूमिर्वर्धय वर्धमाना ॥१३॥
 यो नो द्वेष्टत्पृथिवि यः पृतन्याद्योमिदात्सान्मनसा यो वृधेन ।
 तं नो भूमे रन्वय पूर्वकृत्वरि ॥१४॥
 त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं विभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः ।
 तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य उच्यन्तस्यो रश्मिभिरातनोति ॥१५॥
 ता नः प्रजाः सं दुहतां समग्रा वाचो मधु पृथिवि धेहि मह्यम् ॥१६॥
 विश्वस्मि मातरमोषधीनां ध्रुवां भूमिं पृथिवीं धर्मेणा धृताम् ।
 शिवां स्योनामनु चरेम विश्वहा ॥१७॥

यस्याम् । वेदिम् । परिगृह्णन्ति । भूम्याम् । यस्याम् । युद्धम् । तन्वते । विश्वकर्माणः ।
 यस्याम् । मीयन्ते । स्वरवः । पृथिव्याम् । ऊर्वाः । शुक्राः । आहुत्याः । पुरस्तात् ।
 सा । नः । भूमिः । वर्धयत् । वर्धमाना ॥ १३ ॥
 यः । नः । द्वेष्टत् । पृथिवि । यः । पृतन्यात् । यः । अभिज्ञासात् । मनसा । यः । वृधेन ।
 तम् । नः । भूमे । रन्वय । पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥
 त्वत् । जाताः । त्वयि । चरन्ति । मर्त्याः । त्वम् । विभर्षि । द्विपदः । त्वम् । चतुःस्पदः । तव ।
 इमे । पृथिवि । पञ्च । मानवाः । येभ्यः । ज्योतिः । अमृतम् । मर्त्येभ्यः । उच्यन् । स्योः ।
 रश्मिभिरः । आतनोति ॥ १५ ॥
 ताः । नः । प्रजाः । सम । दुहताम् । समग्रामाः । वाचः । मधु । पृथिवि । धेहि । मह्यम् ॥
 विश्वस्मि । मातरम् । ओषधीनाम् । ध्रुवाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । धर्मेणा । धृताम् ।
 शिवाम् । स्योनाम् । अनु । चरेम । विश्वहा ॥ १७ ॥

XII.1.13 On what earth they enclose the sacrificial hearth; on what men of all works extend the sacrifice; on what earth are set up the sacrificial posts, erect, bright, before the oblation — let that earth, increasing, make us increase.

XII.1.14 Whoso shall hate us, O earth; whoso shall fight, whoso shall vex with mind, who with deadly weapon — him, O prior-acting earth, do thou put in our power.

XII.1.15 Born from thee, mortals go about upon thee; thou bearest bipeds, thou quadrupeds; thine, O earth, are these five races of men, for whom mortals, the rising sun extends with his rays immortal light.

XII.1.16 Let those creatures, without exception, together yield fruit to us; the honey of speech, O earth, do thou assign unto me.

XII.1.17 The all-producing mother of herbs, the fixed earth, the earth maintained by ordinance, the auspicious, the pleasant, may we go about over always.

महत्सधस्थं महती बभूविथ महान्वेगं पुजशृवेयशुष्टे ।
 महास्त्वेन्द्रो रक्षत्यप्रमादम् ।
 सा नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्येव संदृशि मा नो द्विस्तु कम्बन ॥१८॥
 अग्निर्मूम्यामोषधीष्वग्निमापो विभ्रत्यग्निरश्मस्तु ।
 अग्निरन्तः पुरुषेषु गोष्वध्वेष्वग्नयः ॥१९॥
 अग्निर्दिव आ तपत्यग्नेर्देवस्योर्वन्तरिक्षम् ।
 अग्निं मर्तांस इन्धते हव्यवाहं घृतप्रियम् ॥२०॥
 अग्निर्वासाः पृथिव्यसितुस्तृप्तिर्वीमन्तं संशितं मा कृणोतु ॥२१॥
 भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमरकृतम् ।
 भूम्यां मनुष्या जीवन्ति स्वधयाज्ञेन मर्त्याः ।
 सा नो भूमिः प्राणमायुर्दधातु जरदृष्टिं मा पृथिवी कृणोतु ॥२२॥

महत् । सधऽस्थम् । महती । बभूविथ । महान् । वेगः । पुजथुः । शृष्टुः । ते ।
 महान् । त्वा । इन्द्रः । रक्षति । अप्रमादम् ।
 सा । नः । भूमे । प्र । रोचय । हिरण्यस्यऽइव । समऽदृशि । मा । नः । द्विस्तु । कः । कम्बन ॥
 अग्निः । भूम्याम् । ओषधीषु । अग्निम् । आपः । विभ्रति । अग्निः । अश्मस्तु ।
 अग्निः । अन्तः । पुरुषेषु । गोषु । अध्वेषु । अग्नयः ॥ १९ ॥
 अग्निः । दिवः । आ । तपति । अग्नेः । देवस्य । उरु । अन्तरिक्षम् ।
 अग्निम् । मर्तांसः । इन्धते । हव्यवाहम् । घृतप्रियम् ॥ २० ॥
 अग्निर्वासाः । पृथिवी । अस्तितुऽज्ञः । त्विषिऽमन्तम् । समऽशितम् । मा । कृणोतु ॥२१॥
 भूम्याम् । देवेभ्यः । ददति । यज्ञम् । हव्यम् । अरमऽकृतम् ।
 भूम्याम् । मनुष्याः । जीवन्ति । स्वधया । अज्ञेन । मर्त्याः ।
 सा । नः । भूमिः । प्राणम् । आयुः । दधातु । जरदृष्टिम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥

XII.1.18 Thou hast become great, a great station; great is thy trembling, stirring, quaking; great Indra defends thee unremittingly. Do thou, O earth, make us to shine forth as in the aspect of gold; let no one soever hate us.

XII.1.19 Agni is in the earth, in the herbs; the waters bear Agni; Agni in the stones; Agni is within men; in kine, in horses are Agnis.

XII.1.20 Agni sends heat from the sky; the wide atmosphere is god Agni's; mortals kindle Agni oblation-bearer, ghee-lover.

XII.1.21 Let the earth, fire-clad, black-kneed, make me sharpened, brilliant.

XII.1.22 On the earth they give to the gods the sacrifice, the oblation, duly prepared; on the earth mortal men live by svadhā, by food; let that earth assign us breath, life-time; let earth make me one who attains old age.

यस्तं गन्धः पृथिवि संबभूव यं विमृत्योषधयो यमापः ।
 यं गन्धर्वा अप्सरसंश्च मेजिरे तेन मा सुरभि कृणु मा नो द्विषत कश्चन ॥२३॥
 यस्तं गन्धः पुष्करमाविवेश यं संजसुः सूर्यायां विवाहे ।
 अमर्त्याः पृथिवि गन्धमग्रे तेन मा सुरभि कृणु मा नो द्विषत कश्चन ॥२४॥
 यस्तं गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु मग्नो रुचिः ।
 यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषु हस्तिषु ।
 कन्यायां वचो यद्गमे तेनास्मां अपि सं सृज मा नो द्विषत कश्चन ॥२५॥
 शिला भूमिरस्मां पांसुः सा भूमिः संपृता धृता ।
 तस्यै हिरण्यवक्षसे पृथिव्या अकरं नमः ॥२६॥
 यस्यां वृक्षा वानस्पत्या ध्रुवास्तिष्ठन्ति विश्वहा ।
 पृथिवीं विश्वधायसं धृतामच्छावदामसि ॥२७॥
 उदीराणां उतासीनां स्तिष्ठन्तः प्रकामन्तः ।
 पद्भ्यां दक्षिणसंव्याम्यां मा व्यधिष्महि भूम्याम् ॥२८॥

यः । ते । गन्धः । पृथिवि । समञ्जभूव । यम् । विभ्रति । ओषधयः । यम् । आपः ।
 यम् । गन्धर्वाः । अप्सरसः । च । मेजिरे । तेन । मा । सुरभिम् । कृणु । मा । नः । द्विषत । कः । चन ॥
 यः । ते । गन्धः । पुष्करम् । आविवेश । यम् । समञ्जसुः । सूर्यायाः । विवाहे ।
 अमर्त्याः । पृथिवि । गन्धम् । अग्रे । तेन । मा । सुरभिम् । कृणु । मा । नः । द्विषत । कः । चन ॥
 यः । ते । गन्धः । पुरुषेषु । स्त्रीषु । पुंसु । मग्नः । रुचिः ।
 यः । अश्वेषु । वीरेषु । यः । मृगेषु । उत । हस्तिषु ।
 कन्यायां । वचो । यद्गमे । तेन । अस्मान् । अपि । समः । सृज । मा । नः । द्विषत । कः । चन ॥
 शिला । भूमिः । अस्मां । पांसुः । सा । भूमिः । समपृता । धृता ।
 तस्यै । हिरण्यवक्षसे । पृथिव्यै । अकरम् । नमः ॥ २६ ॥
 यस्याम् । वृक्षाः । वानस्पत्याः । ध्रुवाः । तिष्ठन्ति । विश्वहा ।
 पृथिवीम् । विश्वधायसम् । धृताम् । अच्छावदामसि ॥ २७ ॥
 उदीराणां । उत । आसीनाः । तिष्ठन्तः । प्रकामन्तः ।
 पद्भ्याम् । दक्षिणसंव्याम्याम् । मा । व्यधिष्महि । भूम्याम् ॥ २८ ॥

XII.1.23 What odor of thine, O earth, came into being, which the herbs, which the waters bear, which the Gandharvas and Apsaras shared -- with that do thou make me odorous; let no one soever hate us.

XII.1.24 What odor of thine entered into the blue lotus; which they brought together at Sūrya's wedding -- the immortals, O earth, what odor in the beginning -- with that do thou make me odorous; let no one soever hate us.

XII.1.25 What odor of thine is in human beings; in women, in men, portion, pleasure; what in horses, in heroes, what in wild animals and in elephants; what splendor, O earth, in a maiden -- with that do thou unite us also; let no one soever hate us.

XII.1.26 Rock is earth, stone, dust; this earth (is) held together, held; to that earth, gold-backed have I paid homage.

XII.1.27 On whom stand always fixed the trees, the forest trees, the all-supporting earth that is held (together) do we address.

XII.1.28 Arising, also sitting, standing, striding forth, with right and left feet, let us not stagger upon the earth.

विमृश्वरीं पृथिवीमा वंदामि क्षमां भूमिं ब्रह्मणा वावृधानाम् ।
ऊर्जं पुष्टं विभ्रतीमन्नमागं घृतं त्वामि नि पीदम भूमे ॥२९॥
शुद्धा न आपस्तन्वे क्षरन्तु यो नः सेदुरभिये तं नि दप्सः ।
पवित्रेण पृथिवि मोत्पुनामि ॥३०॥
यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्यास्ते भूमे अधराद्यान् पश्चात् ।
स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पसं भुवने क्षिप्रियाणः ॥३१॥
मा नः पश्चान्मा पुरस्ताद्भुविष्ठा मोत्तरादधरादुत ।
स्वस्ति भूमे नो भव मा विदन्परिपुण्यिनो वरीयो यावया वधम् ॥३२॥
यावत्तेभि विपश्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।
तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समां ॥३३॥
यच्छयानः पर्यावर्ते दक्षिणं सव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।
उत्तानास्त्वा प्रतीचीं यत्पृष्ठीभिरधिरोमहे ।
मा हिंसीस्तत्र नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरी ॥३४॥

विमृश्वरीम् । पृथिवीम् । आ । वंदामि । क्षमाम् । भूमिम् । ब्रह्मणा । वावृधानाम् ।
ऊर्जम् । पुष्टम् । विभ्रतीम् । अन्नभागम् । घृतम् । त्वा । अमि । नि । पीदमि । भूमे ॥२९॥
शुद्धाः । नः । आपः । तन्वे । क्षरन्तु । यः । नः । सेदुः । अभिये । तम् । नि । दप्सः ।
पवित्रेण । पृथिवि । मा । उत् । पुनामि ॥ ३० ॥
याः । ते । प्राचीः । प्रदिशः । याः । उदीचीः । याः । ते । भूमे । अधरात् । याः । च । पश्चात् ।
स्योनाः । ताः । मह्यम् । चरते । भवन्तु । मा । नि । पसं । भुवने । क्षिप्रियाणः ॥३१॥
मा । नः । पश्चात् । मा । पुरस्तात् । भुविष्ठाः । मा । उत्तरात् । अधरात् । उत ।
स्वस्ति । भूमे । नः । भव । मा । विदन् । परिपुण्यिनः । वरीयः । यवय । वधम् ॥३२॥
यावत् । ते । अमि । विपश्यामि । भूमे । सूर्येण । मेदिना ।
तावत् । मे । चक्षुः । मा । मेष्ट । उत्तराम् । उत्तराम् । समां ॥ ३३ ॥
यत् । शयानः । परिऽआवर्ते । दक्षिणम् । सव्यम् । अमि । भूमे । पार्श्वम् ।
उत्तानाः । त्वा । प्रतीचीम् । यत् । पृष्ठीभिः । अधिरोमहे ।
मा । हिंसीः । तत्र । नः । भूमे । सर्वस्य । प्रतिऽशीवरी ॥ ३४ ॥

XII.1.29 The cleansing earth do I address, the patient earth, increasing by worship; may we sit down, O earth, upon thee, that bearest refreshment, prosperity, food-portion, ghee.

XII.1.30 Let cleansed waters flow for our body; what mucus is ours, that we deposit on him we love not; with a purifier, O earth, do I purify myself.

XII.1.31 What forward directions are thine, what upward, what are thine, O earth, down ward, and what behind, let those be pleasant to me going about; let me not fall down supported on creation (Bhuvana).

XII.1.32 Do not push us behind, nor in front, nor above and below; become thou welfare for us, O earth; let not the waylayers find us; keep very far off the deadly weapon.

XII.1.33 How much of thee I look forth upon, O earth, with the sun for ally, so far let my sight not fail, from one year to another.

XII.1.34 In that, lying, I turn myself about upon the right (or) the left side, O earth; in that we with our ribs lie stretched out upon thee that meetest us -- do not in that case injure us, O earth thou underlier of everything.

यत्ते भूमे विखनामि क्षिप्रं तदपि रोहतु ।
 मा ते मर्मे विमृग्वरि मा ते हृदयमर्पिपम् ॥३५॥
 ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।
 ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥३६॥
 यार्पं सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामास्तन्नम्ये ये अप्सवन्तः ।
 परा दस्युन्ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृत्रम् ।
 शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥३७॥
 यस्यां सदोहविघ्निने यूपो यस्यां निमीयते ।
 ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्युगमः साम्ना यजुर्विदः ।
 युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥३८॥
 यस्यां पूर्वं भूतकृत ऋषयो गा उदानुचुः ।
 सप्त सत्रेण वेधसो यज्ञेन तर्पसा सह ॥३९॥

यत् । ते । भूमे । विखनामि । क्षिप्रम् । तत् । अपि । रोहतु ।
 मा । ते । मर्मे । विमृग्वरि । मा । ते । हृदयम् । अर्पिपम् ॥ ३५ ॥
 ग्रीष्मः । ते । भूमे । वर्षाणि । शरत् । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः ।
 ऋतवः । ते । विहिताः । हायनीः । अहोरात्रे इति । पृथिवि । नः । दुहाताम् ॥ ३६ ॥
 या । अर्पं । सर्पम् । विजमाना । विमृग्वरी । यस्याम् । आस्तन् । अम्यः । ये । अप्सवन्तः ।
 अन्तः । परा । दस्युन् । ददती । देवपीयून् । इन्द्रम् । वृणाना । पृथिवी । न । वृत्रम् ।
 शक्राय । दध्रे । वृषभाय । वृष्णे ॥ ३७ ॥
 यस्याम् । सदोहविघ्निने इति सद्ःऽहविघ्निने । यूपः । यस्याम् । निमीयते ।
 ब्रह्माणः । यस्याम् । अर्चन्ति । ऋक्ऽभिः । साम्ना । यजुःऽविदः ।
 युज्यन्ते । यस्याम् । मृत्विजः । सोमम् । इन्द्राय । पातवे ॥ ३८ ॥
 यस्याम् । पूर्वं । भूतकृतः । ऋषयः । गाः । उदानुचुः ।
 सप्त । सत्रेण । वेधसः । यज्ञेन । तर्पसा । सह ॥ ३९ ॥

XII.1.35 What of thee, O earth, I dig out, let that quickly grow over;
 let me not hit thy vitals nor thy heart, O cleansing one.

XII.1.36 Let thy hot season, O earth, rainy season, autumn, winter,
 cool season, spring — let thine arranged seasons, years, let
 day and night, O earth, yield milk to us.

XII.1.37 She who, cleansing one, trembling away the serpent; on
 whom were the fires that are within the waters abandoing the
 god-insulting barbarians, choosing, she the earth, Indra not
 Vritra, kept herself for the mighty one, the virile bull.

XII.1.38 On whom are the seat and oblation-holder; on whom the
 sacrificial post is planted; on whom worshipers praise with
 verses, with the chant, knowing the sacrificial formulas; on
 whom are joined the priests for Indra to drink the soma;

XII.1.39 On whom the former being-making seers sang out the kine -
 - the seven pious ones by their session, together with
 sacrifice (and) penance;

सा नो भूमिरा दिशतु यद्धनं कामयामहे ।
 भगो अनुप्रयुक्तमिन्द्र एतु पुरोगवः ॥४०॥
 यस्यां गार्यन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या ज्यैलिबाः ।
 युध्यन्ते यस्यामाकृन्दो यस्यां वर्दति दुन्दुभिः ।
 सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥४१॥
 यस्यामन्नं व्रीहियवौ यस्यां इमाः पञ्च कृष्टयः ।
 भूम्यै पर्जन्यपत्न्यै नमोस्तु वर्षमेदसे ॥४२॥
 यस्याः पुरो देवकृताः क्षेत्रे यस्यां विकुर्वते ।
 प्रजापतिः पृथिवीं विश्वगर्भामाशामाशां रण्यां नः कृणोतु ॥४३॥
 निधिं बिभ्रती बहुधा गुहा वसु मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे ।
 वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधातु सुमनस्यमाना ॥४४॥
 जनं बिभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथोक्तसम् ।
 सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहाम ध्रुवेव धेनुनपस्फुरन्ती ॥४५॥

सा । नः । भूमिः । आ । दिशतु । यत् । धनम् । कामयामहे ।
 भगोः । अनुप्रयुक्तताम् । इन्द्रः । एतु । पुरःगवः ॥ ४० ॥
 यस्याम् । गार्यन्ति । नृत्यन्ति । भूम्याम् । मर्त्याः । ज्यैलिबाः ।
 युध्यन्ते । यस्याम् । आकृन्दः । यस्याम् । वर्दति । दुन्दुभिः ।
 सा । नः । भूमिः । प्र । णुदताम् । सपत्नान् । असपत्नम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥ ४१ ॥
 यस्याम् । अन्नम् । व्रीहियवौ । यस्याः । इमाः । पञ्च । कृष्टयः ।
 भूम्यै । पर्जन्यपत्न्यै । नमः । अस्तु । वर्षमेदसे ॥ ४२ ॥
 यस्याः । पुरः । देवकृताः । क्षेत्रे । यस्याः । विकुर्वते ।
 प्रजापतिः । पृथिवीम् । विश्वगर्भाम् । आशाम् । आशाम् । रण्याम् । नः । कृणोतु ॥ ४३ ॥
 निधिम् । बिभ्रती । बहुधा । गुहा । वसु । मणिम् । हिरण्यम् । पृथिवी । ददातु मे ।
 वसूनि । नः । वसुदा । रासमाना । देवी । दधातु । सुमनस्यमाना ॥ ४४ ॥
 जनम् । बिभ्रती । बहुधा । विवाचसम् । नानाधर्माणम् । पृथिवी । यथाऽओक्तसम् ।
 सहस्रम् । धाराः । द्रविणस्य । मे । दुहाम । ध्रुवेव । धेनुः । अनपस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

XII.1.40 Let that earth appoint unto us what riches we desire; let Bhaga join on after; let Indra go (as our) forerunner.

XII.1.41 On whom, the earth, mortals sing (and) dance with loud noises; on whom they fight; on whom speaks the shout, the drum — let that earth push forth our rivals; let earth make me free from rivals.

XII.1.42 On whom is food, rice and barley; whose are these five races — to the earth, whose spouse is Parjanya, fattened by the rain, be homage.

XII.1.43 Whose are the god-made strongholds; in whose field (men) fall out — the earth, womb of everything, let Prajāpati make pleasant to us, spot by spot.

XII.1.44 Bearing treasure (and) good in many places hiddenly, let the earth give me jewel, gold; giver of good, betowing good things on us, let the divine one assign (them to us) with favouring mind.

XII.1.45 Let the earth, bearing in many places people of different speech, of diverse customs, according to their homes, yield me a thousand streams of property, like a steady unresisting milch-cow.

यस्ते सूर्पो वृश्चिकस्तृष्टदंश्मा हेमन्तजब्धो मूलो गुहा शये ।
 क्रिमिर्जिन्वत्पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोप सपयच्छिवं तेन नो मृड ॥४६॥
 ये ते पन्थानो बहवो जनार्थना रथस्य वर्तमानसश्च यातवे ।
 येः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमृतस्करं यच्छिवं तेन नो मृड ॥४७॥
 मूलं विभ्रती गुरुमृद्रद्रपापस्य निधनं तितिक्षुः ।
 ब्राह्मेण पृथिवी सैविदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ॥४८॥
 येत आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादुभरन्ति ।
 उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षे अप बाधयास्त ॥४९॥
 ये गन्धर्वा अप्सरसो ये चारायाः किमीदिनः ।
 पिशाचान्त्सर्वा रक्षांसि तान्स्मरमे यावय ॥५०॥

यः । ते । सूर्पः । वृश्चिकः । तृष्टदंश्मा । हेमन्तजब्धः । मूलः । गुहा । शये ।
 क्रिमिः । जिन्वत् । पृथिवि । यद्यदेजति । प्रावृषि । तन्नः । सर्पन् । मा ।
 उप । सपत् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४६ ॥
 ये । ते । पन्थानः । बहवः । जनार्थनाः । रथस्य । वर्तमानसः । च । यातवे ।
 येः । समुच्चरन्ति । उभये । भद्रपापाः । तम् । पन्थानम् । जयेम । अनमित्रम् ।
 अतस्करम् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४७ ॥
 मूलम् । विभ्रती । गुरुमृद्र । भद्रपापस्य । निधनम् । तितिक्षुः ।
 ब्राह्मेण । पृथिवी । समुविदाना । सूकराय । वि । जिहीते । मृगाय ॥ ४८ ॥
 ये । ते । आरण्याः । पशवः । मृगाः । वने । हिताः । सिंहाः । व्याघ्राः । पुरुषादुदः । चरन्ति ।
 उलम् । वृकम् । पृथिवि । दुच्छुनाम् । इतः । ऋक्षीकाम् । रक्षे । अप । बाधय । अस्मत् ॥
 ये । गन्धर्वाः । अप्सरसः । ये । च । चारायाः । किमीदिनः ।
 पिशाचान् । सर्वा । रक्षांसि । तान् । अस्मत् । मृगे । यवय ॥ ५० ॥

XII.1.46 What stinging harsh-biting serpent of thine lies in secret, winter-harmed, torpid; whatever worm O earth, becoming lively, stirs in the early rainy season – let that, crawling, not crawl upon us; be thou gracious to us with that which is propitious.

XII.1.47 What many roads thou hast, for people to go upon, a track for the chariot, and for the going of the cart, by which men of both kinds, excellent and evil go about – that road, free from enemies, free from robbers, may we conquer; be thou gracious to us with that which is propitious.

XII.1.48 Bearing the fool, bearer of what is heavy, enduring the death of the excellent and of the evil, the earth, in concord with the boar, opens itself to the wild hog.

XII.1.49 What forest animals of thine, wild beasts set in the woods, lions, tigers, go about man-eating – the jackal, the wolf, O earth, misfortune, the ṛkṣikā, the demon, do thou force away from us here.

XII.1.50 What Gandharvas, Apsarases (there are), and what arayas, kimīdins: the piśācas, all demons – them do thou keep away from us, O earth.

यां द्विपादः पक्षिणः संपतन्ति हंसाः सुपर्णाः शकुना बर्षासि ।
 यस्यां वातो मातरिभ्येति रजांसि कृष्णव्यवयन् वृक्षान् ।
 वारस्य प्रवासप्रवामनु वात्यर्चिः ॥५१॥
 यस्यां कृष्णमरुणं च संहिति अहोरात्रे विहिते भूम्यामधि ।
 वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता सा नो दधातु भद्रया म्रिये धामनिधामनि ॥५२॥
 यौभं मे इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।
 अग्निः सूर्य आपो मेघा विश्वे देवाश्च सं ददुः ॥५३॥
 अहमस्मि सहमान उत्तरो नाम भूम्याम् ।
 अग्नीषादेस्मि विश्वाषादाशामाशां विषासहिः ॥५४॥
 अदो यदेवि प्रथमाना पुरस्ताद्विवेक्ता व्यसर्पो महित्वम् ।
 आ त्वा सुभुतमविशत्तदानीमकल्पयथाः प्रदिशुश्चतस्रः ॥५५॥
 ये ग्रामा यदरण्यं याः सुभा अधि भूम्याम् ।
 ये समग्रायाः समितयस्तेषु चारुं वदेम ते ॥५६॥

याम् । द्विपादः । पक्षिणः । सम्पतन्ति । हंसाः । सुपर्णाः । शकुनाः । बर्षासि ।
 यस्याम् । वातः । मातरिभ्यः । इत्येति । रजांसि । कृष्णव्यवयन् । च । वृक्षान् ।
 वारस्य । प्रवामन् । उपवामन् । अनु । वाति । अर्चिः ॥ ५१ ॥
 यस्याम् । कृष्णम् । अरुणम् । च । संहिति इति सम्पद्विते । अहोरात्रे इति । विहिते इति
 विद्विते । भूम्याम् । अधि । वर्षेण । भूमिः । पृथिवी । वृता । आवृता । सा । नुः ।
 दधातु । भद्रया । म्रिये । धामनिधामनि ॥ ५२ ॥
 यौः । च । मे । इदम् । पृथिवी । च । अन्तरिक्षम् । च । मे । व्यचः ।
 अग्निः । सूर्यः । आपः । मेघाः । विश्वे । देवाः । च । सम् । ददुः ॥ ५३ ॥
 अहम् । अस्मि । सहमानः । उत्तरः । नाम । भूम्याम् ।
 अग्नीषाद् । अस्मि । विश्वाषाद् । आशाम् आशाम् । विद्वत्सहिः ॥ ५४ ॥
 अदः । यत् । देवि । प्रथमाना । पुरस्तात् । देवैः । उक्ता । विद्वत्सर्पः । महित्वम् ।
 आ । त्वा । सुभुतम् । अविशत् । तदानीम् । अकल्पयथाः । प्रदिशः । चतस्रः ॥५५॥
 ये । ग्रामाः । यत् । अरण्यम् । याः । सुभाः । अधि । भूम्याम् ।
 ये । समग्रामाः । समितयः । तेषु । चारुं । वदेम । ते ॥ ५६ ॥

XII.1.51 She, to whom two-footed winged-ones fly together, swans, eagles, hawks, birds; on whom the wind, Mātariśvan, goes about, making clouds of dust and setting in motion the trees — flame blows after the forth-blowing, the toward-blowing, of the wind.

XII.1.52 On whom the black and the ruddy, combined, (namely) day and night, (are) disposed upon the earth; the broad earth, wrapped (and) covered with rain — let her kindly set us in each loved abode.

XII.1.53 Both heaven and earth and atmosphere (have given) me this expanse; fire, sun, waters, and all the gods have together given me wisdom.

XII.1.54 I am overpowering, superior by name on the earth; I am subduing, all-overpowering, vanquishing in every region.

XII.1.55 When yonder, O divine one, spreading thyself forward, told by the gods, thou didst expand to greatness, then entered into thee well-being; thou didst make fit the four directions.

XII.1.56 What villages, what forest, what assemblies, (are) upon the earth, what hosts, gatherings -- in them may we speak what is pleasant to thee.

अश्व इव रजो दुधुवे वि ताञ्जनान्य आक्षिप्यपृथिवीं यादजायत ।
 मन्द्राग्नेत्वंरी भुवनस्य गोपा वनस्पतीनां गृभिरोषधीनाम् ॥५७॥
 यद्वदामि मधुमत्तद्वदामि यदीक्षे तद्वदन्ति मा ।
 त्विषीमानस्मि जूतिमानवान्याहन्मि दोधतः ॥५८॥
 शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोष्ठी पर्यस्वती ।
 भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा सह ॥५९॥
 यामन्वेच्छद्विषा विश्वकर्मान्तरणवे रजसि प्रविष्टाम् ।
 भुजिष्यः पात्रं निहितं गुहा यद्विभोगे अभवन्मातृमद्भयः ॥६०॥
 त्वमस्यावपनी जनानामर्दितिः कामदुर्घा पप्रथाना ।
 यत्तं ऊनं तत्त आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य ॥६१॥
 उपस्थास्ते अनमीवा अयक्ष्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसृताः ।
 दीर्घं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिहृतः स्याम ॥६२॥

अश्वः इव । रजः । दुधुवे । वि । तान् । जनान् । ये । आऽआक्षिप्यन् । पृथिवीम् । यात् ।
 अजायत । मन्द्रा । अग्रऽइत्वंरी । भुवनस्य । गोपाः । वनस्पतीनाम् । गृभिः । ओषधीनाम् ॥
 यत् । वदामि । मधुमत् । तत् । वदामि । यत् । ईक्षे । तत् । वदन्ति । मा ।
 त्विषीमान् । अस्मि । जूतिमान् । अर्व । अन्यान् । हन्मि । दोधतः ॥ ५८ ॥
 शन्तिवा । सुरभिः । स्योना । कीलालऽऊष्ठी । पर्यस्वती ।
 भूमिः । अधि । ब्रवीतु । मे । पृथिवी । पर्यसा । सह ॥ ५९ ॥
 याम् । अनुऽप्रेच्छत् । द्विषा । विश्वकर्मा । अन्तः । अणवे । रजसि । प्रऽविष्टाम् ।
 भुजिष्यम् । पात्रम् । निऽहितम् । गुहा । यत् । आविः । भोगे । अभवत् । मातृमद्भ्यः ॥
 त्वम् । असि । आऽवपनी । जनानाम् । अर्दितिः । कामदुर्घा । पप्रथाना ।
 यत् । ते । ऊनम् । तत् । ते । आ । पूरयाति । प्रजापतिः । प्रथमजाः । ऋतस्य ॥६१॥
 उपस्थाः । ते । अनमीवाः । अयक्ष्माः । अस्मभ्यम् । सन्तु । पृथिवि । प्रसृताः ।
 दीर्घम् । नः । आयुः । प्रतिबुध्यमानाः । वयम् । तुभ्यम् । बलिहृतः । स्याम ॥६२॥

- XII.1.57 As a horse the dust, she has shaken apart those people who dwelt upon the earth since she was born -- pleasing, going at the head, keeper of creation, container of forest trees, of herbs.
- XII.1.58 What I speak, rich in honey I speak it; what I view, that they win me; brilliant am I, possessed of swiftness; I smite down others that are violent.
- XII.1.59 Tranquil, fragrant, pleasant, with sweet drink in her udder, rich in milk, let earth bless me, earth together with milk.
- XII.1.60 Whom Viśvakarmān sought after with oblation within the ocean, when she was entered into the mist; an enjoyable vessel that was deposited in secret became manifest in enjoyment for them that have mothers.
- XII.1.61 Thou art the scatterer of people, (art) a wish-fulfilling Aditi, spreading out; what of thee is deficient, may Prajāpati, first-born of righteousness, fill that up for thee.
- XII.1.62 Let standers upon thee, free from disease, free from yakṣma, be produced for us, O earth; awakening to meet our long lifetime, may we be tribute-bearers to thee.

भूमे मातुर्नि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।
सुविद्वाना दिवा कवे श्रियाम् मा धेहि भूत्याम् ॥६३॥

भूमे । मातुः । नि । धेहि । मा । भद्रया । सुप्रतिस्थितम् ।
सुमऽविद्वाना । दिवा । कवे । श्रियाम् । मा । धेहि । भूत्याम् ॥ ६३ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-५५) पञ्चम्यापराधस्यास्य सूक्तस्य षड्वर्गम् । (१-२०, ३४-५५) प्रथमाविंशत्युक्तां ऋक्सिन्ध्यादि-
द्वाविंशत्येवाभिर्गन्धर्व वा, (२१-३३) एकविंशत्यादिष्वोद्गामाज्यं ब्रह्मवेत्ता । (१, ४, १०-११, २१-३३,
५३) प्रथमाष्टपदीष्वाम्येकादशीनामेकविंशत्यादिष्वोद्गामां विष्वक्सायाश्च मिथुर्, (२, ५, १२-१५, १७,
१९-२०, ३४-३६, ३८-३९, ४१, ४३, ५१, ५४) द्वितीयापञ्चम्योद्गामस्यादिष्वस्युक्तां सप्तत्येकोन-
विंशतिविंशतीनां ऋक्सिन्ध्यादिष्वस्यद्वाविंशत्येकोनपत्वारिंशत्येकपत्वारिंशतीनां विष्वक्सारिंशत्येकपत्वारिंशत्यु-
पञ्चाराशिगज्याद्युक्तां, (३) तृतीयाया मास्त्यारपत्तिः, (४) षड्या अग्निगर्भां पत्तिः, (५, ४५) सप्तमी-
पञ्चपत्वारिंशद्विंशती, (८, ४८-४९) अष्टम्यष्टपत्वारिंशत्येकोनपञ्चाराशीनां अग्निमिथुर्,
(९) नवम्या अनुहुगर्भां विपरीतपादकृत्वा पत्तिः (११) दशम्याः पञ्चमती पञ्चदशत्युक्तां,
(१८) अष्टमस्या निष्पत्युक्तां, (३०) सप्तमिन्याः पुणस्त्युक्तां, (४०) पत्वारिंशत्याः
पुणस्त्युक्तां, (४२) विष्वक्सारिंशत्येकपत्वारिंशत्या अग्निगर्भां गायत्री, (४४)
पञ्चपत्वारिंशत्या पञ्चपत्वारिंशत्या द्विपत्नीं वृहती, (४६) षट्पत्वारिंशत्या पञ्चपत्वारिंशत्या
विष्वक् साक्षी मिथुर्, (४७) सप्तपत्वारिंशत्याः पञ्चम्या वार्तसैवजगर्भां
वयती, (५०) पञ्चम्या अग्निगर्भापञ्चदशती, (५२) विष्वक्सायाः पुणस्त्य-
विपञ्चदशती, (५५) पञ्चम्यापराधस्य वृहतीगर्भां मिथुर् कर्णोति ॥

नडमा रोह न ते अत्र लोक इदं सीसं भागधेयं न एहि ।
यो गोष्ठु यक्ष्मः पुरुषेषु यक्ष्मस्तेन त्वं साकर्मधराहरेहि ॥१॥
अघशंसदुःशंसाम्यां कुरेणानुकुरेण च ।
यक्ष्मं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरंजामसि ॥२॥
निरितो मृत्युं निरंजामसि निरंजामसि ।
यो नो हेहि तमंक्रामे अक्रव्यापष्टुं द्विष्मस्तसु ते प्र सुवामसि ॥३॥

नडम् । आ । रोह । न । ते । अत्र । लोकः । इदम् । सीसम् । भागधेयम् । ते । आ । इहि ।
यः । गोष्ठु । यक्ष्मः । पुरुषेषु । यक्ष्मः । तेन । त्वम् । साकर्म । अधराह । परा । इहि ॥ १ ॥
अघशंसदुःशंसाम्याम् । कुरेण । अनुकुरेण । च ।
यक्ष्मम् । च । सर्वम् । तेन । इतः । मृत्युम् । च । निः । अजामसि ॥ २ ॥
निः । इतः । मृत्युम् । निः । अजामसि । निः । अजामसि । यः । नः । हेहि । तम् ।
अहि । अग्ने । अक्रव्यऽअत् । यम् । ऊं इति । द्विष्मः । तम् । ऊं इति । ते । प्र । सुवामसि ॥

XII.1.63 O mother earth, do thou kindly set me down well
established; in concord with the heaven, O sage, do thou set
me in fortune, in prosperity.

Agniḥ

The flesh-eating and the householder's fires

XII.2.1 Ascend the reeds; no place for thee is here, this lead is thy
portion; come, what yakṣma is in kine, yakṣma in men, in
company with that do thou go forth downward.

XII.2.2 By evil-plotter and ill-plotter, by actor and helper, both all
yakṣma and death do we thereby drive out from here.

XII.2.3 Out from here do we drive death, perdition, out the niggard;
whoso hates us, him, O non-flesh-eating Agni, do thou eat;
whomso we hate.

ययमिः क्रव्याद्यदि वा व्याघ्र इमं गोष्ठं प्रविवेशान्योकाः ।
 तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गच्छत्वप्सुषदोप्यमीन् ॥४॥
 यत्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते ।
 सुक्लृप्तमग्ने तत्त्वया पुनस्त्वोदीपयामसि ॥५॥
 पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्ने ।
 पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधादीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥६॥
 यो अग्निः क्रव्याद्विवेश नो गृहमिमं पश्यमितरं जातवेदसम् ।
 तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स धर्ममिन्धां परमे सुधस्यै ॥७॥
 क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः ।
 इशयमितरो जातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ॥८॥
 क्रव्यादमग्निमिषितो हरामि जनान्दंहन्तं वज्रेण मृत्युम् ।
 नि तं शास्मि गार्हपत्येन विद्वान्पितृणां लोकेषि मागो अस्तु ॥९॥

यदि । अग्निः । क्रव्यऽअत् । यदि । वा । व्याघ्रः । इमम् । गोऽस्थम् । प्रऽविवेश । अर्निऽओकाः ।
 तम् । माषऽआज्यम् । कृत्वा । प्र । हिणोमि । दूरम् । सः । गच्छतु । अप्सुऽसदः । अपि । अग्नीन् ॥
 यत् । त्वा । क्रुद्धाः । प्रऽचक्रुः । मन्युना । पुरुषे । मृते ।
 सुक्लृप्तम् । अग्ने । तत् । त्वया । पुनः । त्वा । उत् । दीपयामसि ॥ ५ ॥
 पुनः । त्वा । आदित्याः । रुद्राः । वसवः । पुनः । ब्रह्मा । वसुनीतिः । अग्ने ।
 पुनः । त्वा । ब्रह्मणः । पतिः । आ । अधात् । दीर्घायुऽत्वाय । शतशारदाय ॥ ६ ॥
 यः । अग्निः । क्रव्यऽअत् । प्रऽविवेश । नः । गृहम् । इमम् । पश्यन् । इतरम् । जातवेदसम् ।
 तम् । हरामि । पितृयज्ञाय । दूरम् । सः । धर्मम् । इन्धाम् । परमे । सुधस्यै ॥ ७ ॥
 क्रव्यऽअदम् । अग्निम् । प्र । हिणोमि । दूरम् । यमराज्ञः । गच्छतु । रिप्रवाहः ।
 इह । अयम् । इतरः । जातवेदाः । देवः । देवेभ्यः । हव्यम् । वहतु । प्रऽजानन् ॥ ८ ॥
 क्रव्यऽअदम् । अग्निम् । इषितः । हरामि । जनान् । दंहन्तम् । वज्रेण । मृत्युम् ।
 नि । तम् । शास्मि । गार्हपत्येन । विद्वान् । पितृणाम् । लोके । अपि । मागः । अस्तु ॥

XII.2.4 If the flesh-eating Agni, or if the tiger-like, hath entered this stall, being not at home, him having made him to have beans for sacrificial butter, I send far forth; let him go unto the Agnis that have seat in the waters.

XII.2.5 If angry men put thee forth, with fury, a man having died, that O Agni, is easy to be arranged by thee; we make thee flame up again.

XII.2.6 The Ādityas, the Rudras, the Vasus (have set) thee again; again, O Agni, the priest, conductor of good; Brahmanaspati hath set thee again, in order to length of life-time to a hundred autumns.

XII.2.7 If the flesh-eating Agni hath entered our house, seeing this other Jātavedas, him I take after for the Father's sacrifice; let him kindle the hot drink in the highest station.

XII.2.8 I send far forth the flesh-eating Agni; let him go, carrying evil, to Yama's subjects; here let this other Jātavedas carry the oblation, a god to the gods, foreknowing.

XII.2.9 I, being sent, take the flesh-eating Agni, a death, making people fixed with the thunderbolt; I, knowing, separate him from the householder's fire; also in the world of the Father's be he (their) portion.

कृत्वा दममि शशमानमुक्थ्यः । प्र हिणोमि पृथिभिः पितृयानैः ।
 मा देवयानैः पुनरा गा अत्रैवेधि पितृषु जागृहि त्वम् ॥१०॥
 समिन्धते संकसुकं स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 जहाति रिप्रमत्नेन एति समिद्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥११॥
 देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्टान्पारुहत् ।
 मुच्यमानो निरेणसोमोग्गसौ अशस्ताः ॥१२॥
 अस्मिन्वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृग्महे ।
 अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आर्येषि तारिषत् ॥१३॥
 संकसुको विकसुको निर्ऋथो यश्च निस्वरः ।
 ते ते यक्ष्मं सवेदसो दुरादूरमनीनश्च ॥१४॥
 यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोष्वजाविषु ।
 कृत्वा दं निर्णुदामसि यो अग्निर्जनयोर्पनः ॥१५॥

कृत्वा दमम् । अग्निम् । शशमानम् । उक्थ्यम् । प्र । हिणोमि । पृथिभिः । पितृयानैः ।
 मा । देवयानैः । पुनः । आ । गाः । अत्र । एव । एधि । पितृषु । जागृहि । त्वम् ॥
 सम् । इन्धते । सम्सुकम् । स्वस्तये । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
 जहाति । रिप्रम् । अति । एनः । एति । सम्सुद्धः । अग्निः । सुपुना । पुनाति ॥११॥
 देवः । अग्निः । सम्सुकः । दिवः । पृष्टानि । आ । अरुहत् ।
 मुच्यमानः । निः । एनसः । अमोक् । अस्मान् । अशस्ताः ॥ १२ ॥
 अस्मिन् । वयम् । सम्सुकके । अग्नौ । रिप्राणि । मृग्महे ।
 अभूम । यज्ञियाः । शुद्धाः । प्र । नः । आर्येषि । तारिषत् ॥ १३ ॥
 सम्सुकः । विसुकः । निःसुधः । यः । च । निस्वरः ।
 ते । ते । यक्ष्मम् । सवेदसः । दुरात् । दूरम् । अनीनश्च ॥ १४ ॥
 यः । नः । अश्वेषु । वीरेषु । यः । नः । गोषु । अजस्रविषु ।
 कृत्वा दमम् । निः । नुदामसि । यः । अग्निः । जनयोर्पनः ॥ १५ ॥

XII.2.10 The flesh-eating Agni, active, praiseworthy, I send forth by the roads that the Fathers go; come thou not back by those that the gods go; be thou just there; watch thou over the Fathers.

XII.2.11 They kindle the devouring one in order to well-being, becoming cleansed, purifying; he abandons evil, passes over sin; Agni, kindled, purifies with a good purifier.

XII.2.12 God Agni the devouring hath ascended the backs of the sky; being released out of sin, he hath released us from imprecation.

XII.2.13 On this devouring Agni do we wipe off evils; we have become fit for sacrifice, cleansed; may he prolong our life-times.

XII.2.14 The crushing, the bursting, the destroying and the noiseless - they, of like possessions, have made from far thy yakṣma to disappear afar.

XII.2.15 The flesh-eating one that is in our horses, heroes, that is in our kine, goats and sheep, do we thrust out -- the fire that obstructs the people.

अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा ।
 निः क्रव्यादं नुदामसि यो अभिजीवितोपनः ॥१६॥
 यस्मिन् देवाः अमृजत यस्मिन् मनुष्याः उत ।
 तस्मिन् घृतस्तावो मृष्टा त्वमग्ने दिवं रूह ॥१७॥
 समिद्धो अग्न आहुत स नो माम्यपक्रमीः ।
 अत्रैव दीदिहि बवि ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥१८॥
 सीसे मृद्वं नडे मृद्वमग्नौ संक्षुके च यत् ।
 अथो अथो रामायाम् शीर्षक्तिमुपवर्हेणे ॥१९॥
 सीसे मर्लं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपवर्हेणे ।
 अय्यामसिन्ध्यां मृष्टा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥२०॥
 परं मृत्यो अनु परं हि पन्थां यस्त एष इतरो देवयानात् ।
 चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि हि मे वीरा बहवो भवन्तु ॥२१॥

अन्येभ्यः । त्वा । पुरुषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वेभ्यः । त्वा ।
 निः । क्रव्यऽअदम् । नुदामसि । यः । अभिः । जीवितोपनः ॥ १६ ॥
 यस्मिन् । देवाः । अमृजत । यस्मिन् । मनुष्याः । उत ।
 तस्मिन् । घृतस्तावः । मृष्टा । आ । त्वम् । अग्ने । दिवं । रूह ॥ १७ ॥
 समऽवर्द्धः । अग्ने । आहुत । सः । नः । मा । अभिऽअपक्रमीः ।
 अत्र । एव । दीदिहि । बवि । ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ १८ ॥
 सीसे । मृद्वम् । नडे । मृद्वमग्नौ । समऽक्षुके । च । यत् ।
 अथो इति । अय्याम् । रामायाम् । शीर्षक्तिम् । उपऽवर्हेणे ॥ १९ ॥
 सीसे । मर्लम् । सादयित्वा । शीर्षक्तिम् । उपऽवर्हेणे ।
 अय्याम् । असिन्ध्याम् । मृष्टा । शुद्धाः । भवत । यज्ञियाः ॥ २० ॥
 परम् । मृत्यो इति । अनु । परा । इहि । पन्थाम् । यः । ते । एषः । इतरो । देवयानात् ।
 चक्षुष्मते । शृण्वते । ते । ब्रवीमि । इह । इमे । वीराः । बहवः । भवन्तु ॥ २१ ॥

XII.2.16 Thee from inexhaustible men, kine, horses, thee the flesh-eating one do we thrust out -- the fire that obstructs life.

XII.2.17 On what the gods wiped off, on what human beings also -- on that having wiped off the drops of ghee, O Agni, do thou mount the sky.

XII.2.18 Being kindled, O Agni, thou to whom oblations are made, go thou not away against us; shine just here by day, and that (we) long see the sun.

XII.2.19 Wipe ye off on the lead; wipe ye off on the reeds; and what on the consuming fire; likewise on the dark ewe; headache on the pillow.

XII.2.20 Having settled what is foul upon the lead and headache upon the pillow, having wiped off on the black ewe, be ye cleansed, fit for sacrifice.

Mṛtyuḥ

XII.2.21 Go away, O death, along a distant road which is thine here, other than that the gods go upon; I speak to thee having sight, hearing; let these many heroes be here.

इमे जीवा वि मृतेराववृत्तमृद्द्रा देवहृतिर्नो अथ ।
 प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदथमा वदेम ॥२२॥
 इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मेघां नु गादपरो अर्थमितम् ।
 शतं जीवन्तः शरदः पुरुचीस्तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥२३॥
 आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्व ।
 तान्वस्त्वष्टा सुजनिमा सुजोषाः सर्वमायुर्नयतु जीवनाय ॥२४॥
 यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति साकम् ।
 यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायूषि कल्पयेषाम् ॥२५॥
 अश्मन्वती रीयते सं रमध्वं वीरयध्वं प्र तरता सखायः ।
 अत्रा जह्नीत ये असन्दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥२६॥
 उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् ।
 अत्रा जह्नीत ये असन्नशिवाः शिवान्स्थोनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥२७॥

इमे । जीवाः । वि । मृतेः । आ । अववृत्तम् । अमृतम् । मृदा । देवहृतिः । नः । अथ ।
 प्राञ्चः । अगाम । नृतये । हसाय । सुवीरासः । विदथम् । आ । वदेम ॥ २२ ॥
 इमम् । जीवेभ्यः । परिधिम् । दधामि । मा । एषाम् । नु । गात् । अपरः । अर्थम् । एतम् ।
 शतम् । जीवन्तः । शरदः । पुरुचीः । तिरः । मृत्युम् । दधताम् । पर्वतेन ॥ २३ ॥
 आ । रोहता । आयुः । जरसम् । वृणानाः । अनुपूर्वम् । यतमानाः । यति । स्व ।
 तान् । वः । त्वष्टा । सुजनिमा । सुजोषाः । सर्वम् । आयुः । नयतु । जीवनाय ॥ २४ ॥
 यथा । अहानि । अनुपूर्वम् । भवन्ति । यथा । ऋतवः । ऋतुभिः । यन्ति । साकम् ।
 यथा । न । पूर्वम् । अपरः । जहाति । एव । धातुः । आयूषि । कल्पय । एषाम् ॥ २५ ॥
 अश्मन्वती । रीयते । सम् । रमध्वम् । वीरयध्वम् । प्र । तरत । सखायः ।
 अत्र । जह्नीत । ये । असन् । दुःश्रवाः । अनमीवान् । उत् । तरेम । अभि । वाजान् ॥
 उत् । तिष्ठत । प्र । तरत । सखायः । अश्मन्वती । नदी । स्यन्दते । इयम् ।
 अत्र । जह्नीत । ये । असन् । अशिवाः । शिवान् । स्थोनान् । उत् । तरेम । अभि । वाजान् ॥

XII.2.22 These living ones have turned away from the dead; our invocation of the gods hath been auspicious today; we have gone forward unto dancing, unto laughter; may we, rich in heroes, address counsel.

XII.2.23 I set this enclosure for the living; let not another of them now go to that goal; living a hundred numerous autumns, let them set an obstacle to death with a mountain.

XII.2.24 Mount, choosing old age for life-time, pressing on, one after another, as many as ye be; you here let Tvaṣṭṛ, him of good births, in accord, lead on to living your whole life-time.

XII.2.25 As days take place one after another, as seasons go along with seasons, as an after one does not desert a preceding -- so O creator, arrange their life-times.

XII.2.26 The stony one flows; take ye hold together; play the hero, pass over, O friends; quit them that are of evil courses; may we pass up unto powers that are free from disease.

XII.2.27 Stand up, pass over, O friends; the stony river here runs; quit ye here them that are unpropitious; may we pass up unto propitious pleasant powers.

वैश्वदेवीं वर्चस आ रमध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥२८॥
 उदीचीनैः पथिभिर्वायुमद्भिरतिक्रामन्तोर्वरान्परेभिः ।
 त्रिः सप्त कृत्व ऋषयः परेता मृत्युं प्रत्नौहन्पुत्रोपनेन ॥२९॥
 मृत्योः पदं योपर्यन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दर्शानाः ।
 आसीना मृत्युं नुदता सुधस्येय जीवास्तौ विदधमा वदेम ॥३०॥
 इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराजनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।
 अनश्रवोऽनमीवाः सुरक्षा आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥३१॥
 व्याकर्शेमि हविषाहमेतौ तौ ब्रह्मणा व्युहं कल्पयामि ।
 स्वधां पितृभ्यो अजरां कृणोमि दीर्घेणायुषा समिमान्त्वृजामि ॥३२॥
 यो नो अग्निः पितरो हस्त्वन्तराविशामृतो मर्त्येषु ।
 मय्यहं तं परि गृह्णामि देवं मा सो अस्मान्द्विषत मा वयं तम् ॥३३॥

वैश्वदेवीम् । वर्चसे । आ । रमध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
 अतिक्रामन्तः । दुःश्रुता । पदानि । शतम् । हिमाः । सर्ववीराः । मदेम ॥ २८ ॥
 उदीचीनैः । पथिभिः । वायुमत्पथिभिः । अतिक्रामन्तः । अवरान् । परेभिः ।
 त्रिः । सप्त । कृत्वः । ऋषयः । पराश्रुताः । मृत्युम् । प्रती । औहन् । पदं योपर्यनेन ॥
 मृत्योः । पदम् । योपर्यन्तः । आ । इत । द्राघीयः । आयुः । प्रतरम् । दर्शानाः ।
 आसीनाः । मृत्युम् । नुदत । सुधस्येयः । अर्थः । जीवास्तः । विदधम् । आ । वदेम ॥ ३० ॥
 इमाः । नारीः । अविधवाः । सुपत्नीः । आश्रयजनेन । सर्पिषा । सम् । स्पृशन्ताम् ।
 अनश्रवः । अनमीवाः । सुरक्षाः । आ । रोहन्तु । जनयः । योनिम् । अग्रे ॥ ३१ ॥
 विद्वान्कर्शेमि । हविषा । अहम् । एतौ । तौ । ब्रह्मणा । वि । अहम् । कल्पयामि ।
 स्वधाम् । पितृभ्यः । अजरां । कृणोमि । दीर्घेण । आयुषा । सम् । इमान् । सृजामि ॥
 यः । नः । अग्निः । पितरः । हस्त्वन्तः । आश्रयेशः । अमृतः । मर्त्येषु । मयि ।
 गृह्णामि । तम् । परि । गृह्णामि । देवम् । मा । सः । अस्मान् । द्विषत । मा । वयम् । तम् ॥

XII.2.28 Take ye hold on that of all the gods in order to splendor, becoming cleansed clear purifying; stepping over difficult tracks, may we revel a hundred winters with all our heroes.

XII.2.29 By upward roads, full of wind, by distant ones, stepping over those that are lower, thrice seven times did the departed seers bear back death with the track-obstructor.

XII.2.30 Come ye, obstructing the track of death, assuming further on a longer life-time; sitting in your station, thrust ye death; then may we, living, speak to the council.

XII.2.31 Let these women, not widows, well-spoused, touch themselves with ointment, with butter, tearless, without disease, with good treasures, let the wives ascend first to the place of union.

XII.2.32 I separate these two by oblation; I shape them apart with a spell; I make for the Fathers unwasting svadhā; I unite these with a long life-time.

XII.2.33 What Agni, O Fathers, hath entered into our hearts, an immortal into mortals, that god do I enclose in me; let him not hate us, nor let us (hate) him.

अपावृत्य गार्हपत्यात्क्रव्यादा प्रेतं दक्षिणा ।
 प्रियं पितृभ्यः आत्मने ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥३४॥
 द्विभागधनमादाय प्र क्षिणात्यवर्त्या ।
 अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः क्रव्यादनिराहितः ॥३५॥
 यत्कृषते यदनुते यच्च वृक्षेन विन्दते ।
 सर्वं मर्त्यस्य तन्नास्ति क्रव्यादनिराहितः ॥३६॥
 अयज्ञियो हतवर्चा भवति नैनेन हविरस्ते ।
 छिनत्ति कृष्या गोर्धनायं क्रव्यादनुवर्तते ॥३७॥
 सुहृष्ट्यैः प्र वदत्यर्तिं मर्त्यो नीत्यं ।
 क्रव्याद्यानमिरन्ति कादनुविद्वान्वित्तार्वति ॥३८॥
 ग्राह्या गृहाः सं सृज्यन्ते स्त्रिया यन्त्रियते पतिः ।
 ब्रह्मैव विद्वानेप्स्योऽयं यः क्रव्यादं निरादधत् ॥३९॥

अपऽआवृत्य । गार्हपत्यात् । क्रव्यऽअदा । प्र । इत् । दक्षिणा ।
 प्रियम् । पितृभ्यः । आत्मने । ब्रह्मभ्यः । कृणुता । प्रियम् ॥ ३४ ॥
 द्विभागधनम् । आऽदाय । प्र । क्षिणाति । अवर्त्या ।
 अग्निः । पुत्रस्य । ज्येष्ठस्य । यः । क्रव्यऽअत् । अनिऽआहितः ॥ ३५ ॥
 यत् । कृषते । यत् । अनुते । यत् । च । वृक्षेन । विन्दते ।
 सर्वम् । मर्त्यस्य । तत् । न । अस्ति । क्रव्यऽअत् । च । इत् । अनिऽआहितः ॥ ३६ ॥
 अयज्ञियः । हतवर्चाः । भवति । न । एनेन । हविः । अस्ते ।
 छिनत्ति । कृष्याः । गोः । धनात् । यम् । क्रव्यऽअत् । अनुऽवर्तते ॥ ३७ ॥
 सुहृः । गृष्ट्यैः । प्र । वदति । अर्तिम् । मर्त्यः । निऽइत्यं ।
 क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अऽनिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽस्तार्वति ॥ ३८ ॥
 ग्राह्या । गृहाः । सम् । सृज्यन्ते । स्त्रियाः । यत् । प्रियते । पतिः ।
 ब्रह्मा । एव । विद्वान् । एप्स्यिः । यः । क्रव्यऽअदम् । निऽआदधत् ॥ ३९ ॥

Agniḥ

XII.2.34 Having turned away from the householder's fire, go ye forth to the right with the flesh-eating one; do ye what is dear to the Fathers, to self, what is dear to the priests.

XII.2.35 The flesh-eating Agni that is unremoved, taking to himself the double-portioned riches of the oldest son, destroys him with ruin.

XII.2.36 What one plows, what one wins, and what one gains by pay -- all that is not a mortal's; if the flesh-eating one be unremoved.

XII.2.37 He becomes unfit for sacrifice, of smitten splendor; not by him is the oblation to be eaten; (him) the flesh-eating one cuts off from plowing, kine, riches, whom it pursues.

XII.2.38 A mortal, going down to mishap, speaks forth repeatedly with greedy ones; whom the flesh-eating Agni, from near by after-knowing, follows.

XII.2.39 The houses are united with seizure when a woman's husband dies; a knowing priest is to be sought, who shall remove the flesh-eating one.

यद्विप्रं शर्मलं चकृम यच्च दुष्कृतम् ।
 आपो मा तस्माच्छुम्भन्त्वग्नेः संस्तुकाश्च यत् ॥४०॥
 ता अधरादुदीचीराववृत्रन्प्रजानुतीः पृथिविर्देवयानैः ।
 पर्वतस्य वृषभस्याधि पृष्ठे नवाभ्वरन्ति सरितः पुराणीः ॥४१॥
 अग्ने अक्रव्यामिः क्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥४२॥
 इमं क्रव्यादा विवेशाय क्रव्यादमन्वगात् ।
 व्याघ्रौ कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापरम् ॥४३॥
 अन्तर्धिर्ववानां परिधिर्मनुष्याणामग्निर्गाहपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥४४॥
 जीवानामापुः प्र तिर त्वमग्ने पितॄणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः ।
 सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषासृषां श्रेयसीं धेह्यस्मै ॥४५॥
 सर्वानग्ने सहमानः सपन्नानेषामूर्जं रयिमस्मासु धेहि ॥४६॥

यत् । रिप्रम् । शर्मलम् । चकृम । यत् । च । दुःकृतम् ।
 आपः । मा । तस्मात् । शुम्भन्तु । अग्नेः । समस्तुकाश्च । च । यत् ॥ ४० ॥
 ताः । अधरात् । उदीचीः । आ । अववृत्रन् । प्रजानुतीः । पृथिविः । देवयानैः ।
 पर्वतस्य । वृषभस्य । अधि । पृष्ठे । नवाः । चरन्ति । सरितः । पुराणीः ॥ ४१ ॥
 अग्ने । अक्रव्यऽअत् । निः । क्रव्यऽअदम् । नुद । आ । देवयजनम् । वह ॥ ४२ ॥
 इमम् । क्रव्यऽअत् । आ । विवेश । अयम् । क्रव्यऽअदम् । अनु । अगात् ।
 व्याघ्रौ । कृत्वा । नानानम् । तम् । हरामि । शिवऽअपरम् ॥ ४३ ॥
 अन्तः । अधिः । देवानाम् । परिधिः । मनुष्याणाम् । अग्निः । गाहपत्यः । उभयान् । अन्तरा । श्रितः ॥
 जीवानाम् । आपुः । प्र । तिर । त्वम् । अग्ने । पितॄणाम् । लोकम् । अपि । गच्छन्तु । ये । मृताः ।
 सुगार्हपत्यः । वितपन् । अरातिम् । उषाम् । सृषाम् । श्रेयसीम् । धेहि । अस्मै ॥ ४५ ॥
 सर्वान् । अग्ने । सहमानः । सपन्नान् । आ । एषाम् । ऊर्जम् । रयिम् । अस्मासु । धेहि ॥

- XII.2.40 What evil, pollution we have committed, and what ill doing, from that let the waters cleanse me, and also from the crushing Agni.
- XII.2.41 These fore-knowing ones have turned hither upward from below by roads that the gods go upon; upon the back of the virile mountain the ancient streams go about new.
- XII.2.42 O non-flesh-eating Agni, push out the flesh-eating one; bring the god-sacrificing one.
- XII.2.43 The flesh-eating one entered into this man; he has gone after the flesh-eating one; having made two tigers severally, I take him, who is other than propitious.
- XII.2.44 Concealment of the gods, defense of men, the householder's fire is set between both classes.
- XII.2.45 Lengthen thou out, O Agni, the life-time of the living; let them who are dead go unto the world of the Fathers; do thou, a good householder's fire, burning away the niggard, assign to this man an ever better dawn.
- XII.2.46 Overcoming, O Agni; all (our) rivals, do thou assign to us their refreshment and wealth.

इममिन्द्रं वह्निं पश्चिमन्वारमध्वं स वो निर्वक्षइरितादवचात् ।
 तेनार्प हत शर्मापतन्तं तेन रुद्रस्य परि पातास्ताम् ॥४७॥
 अनुद्वाहं प्लवमन्वारमध्वं स वो निर्वक्षइरितादवचात् ।
 आ रोहतं सवितुर्नावमेतां षड्विंशीभिर्मतिं तरेम ॥४८॥
 अहोरात्रे अन्वेषि विभ्रत्क्षेम्यस्तिष्ठन्प्रतरणः सुवीरः ।
 अनातुरान्तुमनसस्तस्य विभ्रज्योगेव नः पुरुषगन्धिरेधि ॥४९॥
 ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।
 क्रव्याद्यान्मिरन्ति कादश्च इवानुवर्पते नडम् ॥५०॥
 येऽश्रद्धा धनक्राम्या क्रव्यादा समासते ।
 ते वा अन्येषां कुम्भीं पर्यादधति सर्वदा ॥५१॥
 प्रेवं पिपतिषति मनसा सुहृदा वर्तते पुनः ।
 क्रव्याद्यान्मिरन्ति कादनुविद्वान्वितावति ॥५२॥

इमम् । इन्द्रम् । वह्निम् । पश्चिमम् । अनुऽआरमध्वम् । सः । वोः । निः । वक्षत् । दुःऽइतात् ।
 अवचात् । तेन । अर्प । हत । शर्मा । आऽपतन्तम् । तेन । रुद्रस्य । परि । पात । अस्ताम् ॥ ४७ ॥
 अनुद्वाहम् । प्लवम् । अनुऽआरमध्वम् । सः । वोः । निः । वक्षत् । दुःऽइतात् । अवचात् ।
 आ । रोहत । सवितुः । नावम् । एताम् । पट्ऽभिः । उर्वीभिः । अर्मतिम् । तरेम ॥ ४८ ॥
 अहोरात्रे इति । अनु । एधि । विभ्रत् । क्षेम्यः । तिष्ठन् । प्रऽतरणः । सुऽवीरः ।
 अनातुरान् । सुऽमनसः । तस्य । विभ्रत् । ज्योक् । एव । नः । पुरुषऽगन्धिः । एधि ॥ ४९ ॥
 ते । देवेभ्यः । आ । वृश्चन्ते । पापम् । जीवन्ति । सर्वदा ।
 क्रव्युऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अक्षऽइव । अनुऽवर्पते । नडम् ॥ ५० ॥
 ये । अश्रद्धाः । धनऽक्राम्या । क्रव्युऽअदा । समऽआसते ।
 ते । वै । अन्येषाम् । कुम्भीम् । परिऽआदधति । सर्वदा ॥ ५१ ॥
 प्रऽइव । पिपतिषति । मनसा । सुहृदः । आ । वर्तते । पुनः ।
 क्रव्युऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽस्तावति ॥ ५२ ॥

XII.2.47 Take ye hold after this saving carrier Indra : he shall carry you out of difficulty and reproach; by him smite away the on-flying shaft; by him ward off Rudra's hurled missile.

XII.2.48 Lay ye hold after the draft-ox (as) float; he shall carry you out of difficulty and reproach; mount this boat of Savitṛ ; may we cross over misery by the six wide direction.

XII.2.49 Day and night thou goest after, bearing, standing comfortable, prolonging (life), having good heroes; bearing, O couch, healthful, well-minded ones, do thou long be for us smelling of men.

XII.2.50 They fall under the wrath of the gods, they live always evilly, after whom the flesh-eating fire, from near by, like a horse, scatters reeds.

XII.2.51 Whoever, without faith, from desire of riches then sit together with the flesh-eating one, they verily feed the fire about the pot of others.

XII.2.52 He desires, as it were, to fly forth with his mind; repeatedly he returns again--they whom the flesh-eating Agni, from near by, after knowing follows.

तावद्वां चक्षुस्तति वीर्याणि तावत्तेजस्ततिष्ठा वाजिनानि ।
 अग्निः शरीरं सचते यदैघोर्धा पक्कान्मिथुना सं भवाथः ॥२॥
 समसिंहलोके सप्त देवयाने सं स्था समेतं यमराज्येषु ।
 पूतौ पवित्रैरुप तद्भयेषां यद्यद्रेतो अधि वां संवभूव ॥३॥
 आपस्पुत्रासो अभि सं विशध्वमिमं जीवं जीवधन्याः समेत्य ।
 तासां भजध्वममृतं यमाहुर्यमोदुनं पचति वां जनित्री ॥४॥
 ये वां पिता पचति यं च माता रिप्राभिर्मुक्तये शर्मलाश्च वाचः ।
 स ओदुनः शतधारः स्वर्ग उभे व्यापि नमसी महित्वा ॥५॥
 उभे नमसी उभयांश्च लोकान्ये यज्वनामभिजिताः स्वर्गाः ।
 तेषां ज्योतिष्मान्मधुमान्यो अग्रे तस्मिन्पुत्रैर्जरसि सं श्रयेयाम् ॥६॥
 प्राचीं प्राचीं प्रदिशामा रमेयामेतं लोकं श्रद्धधानाः सचन्ते ।
 यद्वा पक्कं परिविष्टममौ तस्य गुप्तये दम्पती सं श्रयेयाम् ॥७॥

तावत् । वाम् । चक्षुः । तति । वीर्याणि । तावत् । तेजः । ततिष्ठा । वाजिनानि ।
 अग्निः । शरीरम् । सचते । यदा । एवः । अधः । पक्कात् । मिथुना । समः । भवाथः ।
 समः । अस्मिन् । लोके । समः । ऊं इति । देवयाने । समः । स्था । समः । यमराज्येषु ।
 पूतौ । पवित्रैः । उपः । तत् । तद्भयेषां । यद्यद्रेत् । रेतः । अधि । वाम् । समः । संवभूव ॥ ३ ॥
 आपः । पुत्रासः । अभि । समः । विशध्वम् । इमम् । जीवम् । जीवधन्याः । समः । समेत्य ।
 तासाम् । भजध्वम् । अमृतम् । यम् । आहुः । यम् । ओदुनम् । पचति । वाम् । जनित्री ॥ ४ ॥
 यम् । वाम् । पिता । पचति । यम् । च । माता । रिप्रात् । निःस्मुक्तये । शर्मलात् । च ।
 वाचः । सः । ओदुनः । शतधारः । स्वः । उभे इति । वि । आपः । नमसी इति । महित्वा ॥ ५ ॥
 उभे इति । नमसी इति । उभयान् । च । लोकान् । ये । यज्वनाम् । अभिजिताः । स्वः । उभे ।
 तेषाम् । ज्योतिष्मान् । मधुमान् । यः । अग्रे । तस्मिन् । पुत्रैः । जरसि । समः । श्रयेयाम् ॥ ६ ॥
 प्राचीम् । प्राचीम् । प्रदिशाम् । आ । रमेयाम् । एतम् । लोकम् । श्रद्धधानाः । सचन्ते ।
 यत् । वाम् । पक्कम् । परिविष्टम् । अमौ । तस्य । गुप्तये । दम्पती इति दम्पती । समः ।
 श्रयेयाम् ॥ ७ ॥

XII.3.2 So much (be) your sight, so many your powers, so great your brilliancy; so many-fold your energies; Agni fastens on the body when (it is his) fuel; then, O paired ones, shall ye come into being from what is cooked.

XII.3.3 Together in this world, together on the (road) the gods travel, together also unite ye in the realms of Yama; purified by purifiers, call ye to yourselves whatever seed came into being from you.

XII.3.4 Enter together, you sons, into the waters, coming together, you rich in life, unto this living one; of them share you the one which they call immortal, the rice-dish which your generatrix cooks.

XII.3.5 What one your father cooks, and what one mother, in order to release from evil and from pollution of speech — that hundred-streamed, heaven-going rice-dish had permeated with greatness both firmaments.

XII.3.6 Both firmaments, and worlds of both kinds, what heaven-going ones are conquered of the sacrificers — which one of them is chiefly full of light, full of honey, in that combine ye with your sons in old age.

XII.3.7 Take you hold upon each forward direction; to this world they that have faith attach themselves; what of you that is cooked is served up in the fire, combine you, O husband and wife, in order to its guarding.

दक्षिणां दिशामभि नक्षमाणौ पर्यावर्तयामभि पात्रमेतत् ।
 तस्मिन्वा यमः पितृभिः संविदानः पृक्काय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥८॥
 प्रतीचीं दिशामियमिदं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।
 तस्यां श्रयेयां सुकृतः सचेयामर्चा पृक्कान्मिथुना सं भवायः ॥९॥
 उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावदिशामुदीची कृण्वन्तो अग्रम् ।
 पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विधैर्विश्वाङ्गैः सह सं भवेम ॥१०॥
 ध्रुवेयं विराप्नमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्य उत मह्यमस्तु ।
 सा नो देव्यदिते विश्ववार इर्य इव गोपा अभि रक्ष पृक्कम् ॥११॥
 पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
 यमोदन् पचतो देवते इह तन्नस्तप उत सत्यं च वेत्तु ॥१२॥
 यत्स्यत्कृष्णः शकुन एह गत्वा त्सरन्विषक्तं विलं आससाद ।
 यद्वा वास्या इह हस्ता समृद्ध उल्लखलं मुसलं शुम्भतापः ॥१३॥

दक्षिणाम् । दिशम् । अभि । नक्षमाणौ । परिऽआवर्तयाम् । अभि । पात्रम् । एतत् ।
 तस्मिन् । वामम् । यमः । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः । पृक्कार्यं । शर्म । बहुलम् । नि । यच्छात् ॥
 प्रतीचीं । दिशाम् । इयम् । इत् । वरम् । यस्याम् । सोमः । अधिऽपाः । मृडिता । च ।
 तस्याम् । श्रयेयाम् । सुऽकृतः । सचेयाम् । अर्चा । पृक्कात् । मिथुना । सम् । भवायः ॥
 उत्तरम् । राष्ट्रम् । प्रऽजयो । उत्तरऽवत् । दिशाम् । उदीची । कृण्वन्तु । नः । अग्रम् ।
 पाङ्क्तम् । छन्दः । पुरुषः । बभूव । विधैः । विश्वऽअङ्गैः । सह । सम् । भवेम ॥ १० ॥
 ध्रुवा । इयम् । विऽराट् । नमः । अस्तु । अस्यै । शिवा । पुत्रेभ्यः । उत । मह्यम् । अस्तु ।
 सा । नः । देवि । अदिते । विश्वऽवारे । इर्यऽइव । गोपाः । अभि । रक्ष । पृक्कम् ॥ ११ ॥
 पिताऽइव । पुत्रान् । अभि । सम् । स्वजस्व । नः । शिवाः । नः । वाताः । इह । वान्तु । भूमौ ।
 यम् । ओदन् । पचतः । देवते इति । इह । तम् । नः । तपः । उत । सत्यम् । च । वेत्तु ॥
 यत्स्यत् । कृष्णः । शकुनः । आ । इह । गत्वा । त्सरन् । विऽसक्तम् । विले । आऽससाद ।
 यत् । वा । दासी । आद्रिऽहस्ता । समृद्ध । उल्लखलम् । मुसलम् । शुम्भत । आपः ॥

- XII.3.8 Attaining unto the southern quarter, turn you about into this vessel; in it shall Yama, in concord with the Fathers, assure abundant protection unto your cooked.
- XII.3.9 This western of the quarters verily is a thing to be preferred, in which Soma is over-ruler and favourer; to it resort you; attach yourselves to the well-doers; then. O paired ones, shall ye come into being from what is cooked.
- XII.3.10 A superior realm, having superiority by progeny, may the northern of the quarters make our apex; a five-fold meter hath the man become; may we come into being together with all, having all their limbs.
- XII.3.11 This fixed (quarter) is virāj; homage be to it; let it be propitious to sons and to me; do thou O goddess Aditi, having all choice things, like an active herdsman defend our cooked.
- XII.3.12 Do you embrace us, as a father his sons; let propitious winds blow here for us on the earth; what rice-dish the two deities cook here, let that know our penance and also truth.
- XII.3.13 Whenever the black bird (sauna) coming hither, hath sat upon the orifice, surprising what is resolved, or when the barbarian woman with wet hands smears over -- cleanse, you waters, the mortar (and) pestle.

अयं प्रावां पृथुबुधो वयोधाः पूतः पवित्रैरप हन्तु रक्षः ।
 आ रोह चर्म महि शर्म यच्छ मा दंपती पौत्रमघं नि गाताम् ॥१४॥
 वनस्पतिः सह देवैर्न आग्नरक्षः पिशाचौ अपबाधमानः ।
 स उच्छ्रयाते प्र वदाति वाचं तेन लोकौ अभि सर्वोजयेम ॥१५॥
 सप्त मेधान्पशवः पर्यगृह्य एषां ज्योतिष्मो उत यश्चक्षी ।
 त्र्यंशिशहेवतास्तान्सचन्ते स नः स्वर्गमुभि नेष लोकम् ॥१६॥
 स्वर्गं लोकमभि नो नयाति सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।
 गृह्णामि हस्तमनु मैत्र्य मा नस्तारीभिर्भ्रतिमो अरतिः ॥१७॥
 ग्राहिं पाप्मानमति तौ अयाम् तमो व्यस्य प्र वदासि वल्यु ।
 वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिंसीर्मा तण्डुलं वि शरीर्देवयन्तम् ॥१८॥
 विश्वव्यचा घृतपृष्ठो मविष्यन्त्योनिर्लोकमुप याद्येतम् ।
 वर्षवृद्धमुप यच्छ शर्पं तुषं पुलावानप तद्धिनक्तु ॥१९॥

अयम् । प्रावा । पृथुबुधः । वयोऽधाः । पूतः । पवित्रैः । अप । हन्तु । रक्षः । आ ।
 रोह । चर्म । महि । शर्म । यच्छ । मा । दंपती इति दम्पती । पौत्रम् । अघम् । नि । गाताम् ॥१४॥
 वनस्पतिः । सह । देवैः । नः । आ । अग्नः । रक्षः । पिशाचान् । अपबाधमानः ।
 सः । उत । श्रयाते । प्र । वदाति । वाचम् । तेन । लोकान् । अभि । सर्वान् । जयेम ॥
 सप्त । मेधान् । पशवः । परि । अगृह्यन् । यः । एषाम् । ज्योतिष्मान् । उत । यः । चक्षी ।
 त्र्यऽंशिहात् । देवताः । तान् । सचन्ते । सः । नः । स्वऽगम् । अभि । नेष । लोकम् ॥
 स्वऽगम् । लोकम् । अभि । नः । नयाति । सम । जायया । सह । पुत्रैः । स्याम् । गृह्णामि ।
 हस्तम् । अतु । मा । आ । एतु । अत्र । मा । नः । तारीत् । निऽश्रतिः । मो इति । अरतिः ॥
 ग्राहिम् । पाप्मानम् । अति । तान् । अयाम् । तमः । वि । अस्य । प्र । वदासि । वल्यु ।
 वानस्पत्यः । उद्यतः । मा । जिहिंसीः । मा । तण्डुलम् । वि । शरीः । देवयन्तम् ॥
 विश्वव्यचाः । घृतपृष्ठः । मविष्यन् । सज्योनिः । लोकम् । उप । याद्यि । एतम् ।
 वर्षवृद्धम् । उप । यच्छ । शर्पम् । तुषम् । पुलावान् । अप । तत् । विनक्तु ॥ १९ ॥

XII.3.14 Let this pressing-stone, broad-based, vigor-bestowing, purified by purifiers, smite away the demon; mount thou the hide; yield great protection; let not the husband and wife fall into evil proceeding from grand sons.

XII.3.15 The forest tree hath come to us together with the gods, forcing off the demon, the piśācas; he shall rise up, shall speak forth his voice; with him may we conquer all worlds.

XII.3.16 Seven sacrifices the cattle enclosed --which of them was full of light, and which was pining; to them thirty deities attach themselves; do thou conduct us unto the heavenly world.

XII.3.17 Unto the heavenly world shalt thou conduct us; we be united with wife, with sons; I grasp hand; let her come here after me; let not destruction pass us, nor the niggard.

XII.3.18 The seizure, evil -- may we go beyond them; dissipate thou the darkness; mayest thou speak forth what is agreeable; made of forest tree, uplifted, do not injure; do not crush to pieces the god-loving rice-grain.

XII.3.19 About to become all-expanded, ghee-backed, go thou, of like origin, unto that world; hand thou the rain-increased sieve; let that winnow away the husk, the chaff.

त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन योरिवासौ पृथिव्यन्तरिक्षम् ।
 अंशुर्गृहीत्वान्वारमेयामा प्यायन्ता पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥२०॥
 पृथक्पृथक् बहुधा पशुनामेकरूपो भवति सं सर्वदा ।
 एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व मावां शुम्भाति मलग्ग इव वक्ता ॥२१॥
 पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वैश्यामि तनुः समानी विहृता त एषा ।
 यत्पुंसं लिखितमर्पणेन तेन मा सुजोर्गमणापि तद्वपामि ॥२२॥
 जनित्रीव प्रति हयसि सुनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।
 उखा कुम्भी वेद्यां मा व्यधिष्ठा यज्ञायुधैराज्येनातिष्ठत्वा ॥२३॥
 अग्निः पचन्नस्तु त्वा पुरस्तादिन्द्रो रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् ।
 वरुणस्त्वा इन्द्रावरुणे प्रतीच्या उत्तरात्त्वा सोमः सं ददातै ॥२४॥
 पूताः पवित्रैः पवन्ते अन्नादिव च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।
 ता जीवन्ता जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यभिरिन्धाम् ॥२५॥

त्रयः । लोकाः । समऽमिताः । ब्राह्मणेन । यौ । एव । असौ । पृथिवी । अन्तरिक्षम् ।
 अंशुर्न । गृहीत्वा । अनुऽआरमेयाम् । आ । प्यायन्ताम् । पुनः । आ । यन्तु । शूर्पम् ॥२०॥
 पृथक् । रूपाणि । बहुधा । पशुनाम् । एकऽरूपः । भवति । सं । समऽसर्वदा ।
 एताम् । त्वचम् । लोहिनीम् । ताम् । नुदस्व । मावां । शुम्भाति । मलग्गऽइव । वक्ता ॥२१॥
 पृथिवीम् । त्वा । पृथिव्याम् । आ । वैश्यामि । तनुः । समानी । विहृता । ते । एषा ।
 यत्पुंसं । लिखितम् । अर्पणेन । तेन । मा । सुजोः । ब्रह्मणा । अपि । तद्वपामि ॥२२॥
 जनित्रीऽइव । प्रति । हयसि । सुनुम् । सं । त्वा । दधामि । पृथिवीम् । पृथिव्या ।
 उखा । कुम्भी । वेद्याम् । मा । व्यधिष्ठाः । यज्ञायुधैः । आज्येन । अतिऽस्तुता ॥ २३ ॥
 अग्निः । पचन् । रक्षतु । त्वा । पुरस्तात् । इन्द्रः । रक्षतु । दक्षिणतः । मरुत्वान् ।
 वरुणः । त्वा । इन्द्रात् । वरुणे । प्रतीच्याः । उत्तरात् । त्वा । सोमः । सं । ददातै ॥२४॥
 पूताः । पवित्रैः । पवन्ते । अन्नात् । दिवम् । च । यन्ति । पृथिवीम् । च । लोकान् ।
 ताः । जीवन्ताः । जीवधन्याः । प्रतिऽस्थाः । पात्रे । आसिक्ताः । परि । अग्निः । इन्धाम् ॥

XII.3.20 The three worlds are commensurate with the brāhmaṇa; yon heaven, earth, atmosphere; having seized the (soma) stalks, take you hold after; let them swell up; let them come again to the sieve.

XII.3.21 Manifoldly separate (are) the forms of cattle; thou becomes one formed together with success; that red skin -- that thrust thou (away, the pressing-stone shall cleanse like a fuller the garments).

XII.3.22 Thee that art earth I make enter into earth; this like body of thee separated; whatever of thee is burnt (or) scratched by driving; with that do not leak; I cover that over by a spell (trick).

XII.3.23 Mayest thou welcome as a mother a son; I unite thee, that art earth with the earth; a kettle, a vessel, do not stagger upon the sacrificial hearth, overhung by the implements of offering (and) by sacrificial butter.

XII.3.24 Let Agni, cooking, defend thee on the east; let Indra, with the Maruts, defend on the south; may Varuṇa fix thee in the maintenance of the western (quarter); on the north may Soma give thee together.

XII.3.25 Purified with purifiers, they purify themselves from the cloud; they go both to heaven and to earth (as their) worlds; them, lively, rich in life, firm-standing, poured into the vessel, let the fire kindle about.

आ यन्ति दिवः पृथिवीं सचन्ते भूम्याः सचन्ते अच्यन्तरिक्षम् ।
 शुद्धाः सतीस्ता उ शुष्मन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥२६॥
 उतेव प्रुम्बीरुत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चासतासः ।
 ता ओदुनं दंपतिभ्यां प्रशिष्टा आपः शिक्षन्तीः पचता सुनाथाः ॥२७॥
 संख्याता स्तोकाः पृथिवीं सचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।
 असंख्याता ओप्यमानाः सुवर्णाः सर्वं व्याप्तिः शुचयः शुचित्वम् ॥२८॥
 उयोधन्त्यभि बलान्ति तताः फेनमस्यन्ति बहुलांश्च बिन्दून् ।
 योषेव दृष्ट्वा पतिश्रुत्वियायेतैस्तण्डुलैर्भवता समापः ॥२९॥
 उत्थापय सीदतो बुधे एनान्द्रिरात्मानम्भि सं स्पृशन्ताम् ।
 अमासि पात्रैः रुक् यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥३०॥
 प्र यच्छ पशुं त्वरया हरीषमहिंसन्त ओषधीर्दान्तु पर्वन् ।
 यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुषो भवन्तु ॥३१॥

आ । यन्ति । दिवः । पृथिवीम् । सचन्ते । भूम्याः । सचन्ते । अर्धे । अन्तरिक्षम् ।
 शुद्धाः । सतीः । ताः । जं इति । शुष्मन्ते । एव । ताः । नः । स्वः । जगम् । अभि । लोकम् । नयन्तु ॥
 उतऽइव । प्रुम्बीः । उत । समऽमितासः । उत । शुक्राः । शुचयः । च । अमृतासः ।
 ताः । ओदुनम् । दंपतिभ्याम् । प्रशिष्टाः । आपः । शिक्षन्तीः । पचत । सुनाथाः ।
 समऽख्याताः । स्तोकाः । पृथिवीम् । सचन्ते । प्राणापानैः । समऽमिताः । ओषधीभिः ।
 असंख्याताः । आऽउप्यमानाः । सुवर्णाः । सर्वम् । वि । आपुः । शुचयः । शुचित्वम् ॥२८॥
 उद् । योधन्ति । अभि । बलान्ति । तताः । फेनम् । अस्यन्ति । बहुलान् । च । बिन्दून् ।
 योषोऽव । दृष्ट्वा । पतिम् । श्रुत्वियाय । एतैः । तण्डुलैः । भवत । सम । आपुः ॥ २९ ॥
 उद् । स्थापय । सीदतः । बुधे । एनान् । अत्ऽभिः । आत्मानम् । अभि । सम । स्पृशन्ताम् ।
 अमासि । पात्रैः । रुक् । यद् । एतद् । मिताः । तण्डुलाः । प्रदिशोः । यदि । इमाः ॥३०॥
 प्र । यच्छ । पशुम् । त्वरय । आ । हर । ओषम् । अहिंसन्तः । ओषधीः । दान्तु । पर्वन् ।
 यासाम् । सोमः । परि । राज्यम् । बभूव । अमन्युताः । नः । वीरुषः । भवन्तु ॥ ३१ ॥

XII.3.26 They come from the sky, they fasten on the earth; from the earth they fasten upon the atmosphere; being cleansed, they just cleanse themselves; let them conduct us to the heavenly world.

XII.3.27 Both as it were prevailing and also commensurate, also bright and clean, immortal — as such do you, O waters, directed, helping, cook the rich-dish for the two spouses, you of good refuge.

XII.3.28 The numbered drops fasten on the earth, being commensurate with breaths and expirations, with herbs; being scattered on, unnumbered, of good color, the clean ones, have obtained all cleanness.

XII.3.29 They struggle up, they dance on, being heated; they hurl foam and abundant drops; like a woman that is in her season, seeing her husband, unite yourselves, O waters, with these rice-grains.

XII.3.30 Make thou them stand up, as they sit on the bottom, let them touch themselves all over with the waters; I have measured with vessels the water that is here; measured are the rice-grains that are these directions.

XII.3.31 Reach thou forth the sickle, hasten, take quickly; let them, not harming, cut the herbs at the joint; they of whom Soma compassed the kingship — let the plants be without-wrath toward us.

नवे बहिरोदुनाय स्तृणीत प्रियां हृदभ्युषो बल्वस्तु ।
 तस्मिन् देवाः सह देवीविशन्ति मम प्राश्नन्तु भूमिनिषय ॥३२॥
 वनस्पते स्तृणीमा सीद बहिरभिष्टोमैः संमितो देवताभिः ।
 त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्वा एहाः परि पात्रे ददश्राम् ॥३३॥
 षष्ठ्यां शरत्सु निधिषा अमीच्छात्स्वः पक्वेनाभ्युभवाते ।
 उपैतं जीवाण्युतरं पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तमग्नेः ॥३४॥
 धृता प्रियस्व धरुणे पृथिव्या अच्युतं त्वा देवताभ्यावयन्तु ।
 तं त्वा दंपती जीवन्तो जीवपुत्रावुदासयातः पर्यभिधानात् ॥३५॥
 सर्वान्त्समागां अभिजित्य लोकान्यावन्तः कामाः समतीतपस्ताव ।
 वि गहियामायवनं च दविरिक्स्मिन्पात्रे अधुबरेनम् ॥३६॥
 उपं स्तृणीहि प्रथयं पुरस्ताद्धृतेन पात्रमभि घारयेतत् ।
 वाश्रेवोक्षा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्कृणोत ॥३७॥

नवम् । बहिः । ओदुनाय । स्तृणीत । प्रियम् । हृदः । चक्षुषः । बल्वु । अस्तु ।
 तस्मिन् । देवाः । सह । देवीः । विशन्तु । इमम् । प्र । अश्नन्तु । ऋतुमिः । निःसर्ब ॥३२॥
 वनस्पते । स्तृणीम् । आ । सीद । बहिः । अग्निस्तोमैः । सममितः । देवताभिः ।
 त्वष्ट्राश्च । रूपम् । सुकृतम् । स्वधित्वा । एना । एहाः । परि । पात्रे । ददश्राम् ।
 षष्ठ्याम् । शरत्सु । निधिषा । अभि । इच्छात् । स्वः । पक्वेन । अभि । अदुनवाते ।
 उपं । एनम् । जीवान् । पितरः । च । पुत्राः । एतम् । स्वः । गमय । अन्तम् । अग्नेः ॥
 धृता । प्रियस्व । धरुणे । पृथिव्याः । अच्युतम् । त्वा । देवताः । व्यवयन्तु ।
 तम् । त्वा । दंपती इति दम्पती । जीवन्तो । जीवपुत्रौ । उद । वासयातः । परि ।
 अभिधानात् ॥ ३५ ॥
 सर्वान् । समः । आगाः । अभिजित्य । लोकान् । यावन्तः । कामाः । समः । अतीतपः । तान् ।
 वि । गहियाम् । आयवनम् । च । दविः । एक्स्मिन् । पात्रे । अर्थि । उत् । ह्र । एनम् ॥३६॥
 उपं । स्तृणीहि । प्रथयं । पुरस्तात् । धृतेन । पात्रम् । अभि । घारय । एतत् ।
 वाश्रेव । उक्षा । तरुणम् । स्तनस्युम् । इमम् । देवासुः । अभिहिङ्कृणोत ॥ ३७ ॥

XII.3.32 Strew you a new barhis for the rice-dish; be it dear to the heart, agreeable to the eye; on it let the gods (and) the divine ones settle together; sitting down, let them partake of this with the seasons.

XII.3.33 O forest tree, sit on the strewn barhis, being commensurate with the Agni-praises, with the deities; like a form well made by an artisan with a knife, so let the eager ones be seen round about in the vessel.

XII.3.34 In sixty autumns may he seek unto the treasure-keepers; may he attain unto the sky with the cooked (offering); may both fathers (and) sons live upon him, make thou this one to go unto the heaven-going end of the fire.

XII.3.35 A maintainer, maintain thyself in the maintenance of the earth; thee that art unmoved let the deities make to move; thee shall the two spouses, living having living sons, cause to remove out of the fire-holder.

XII.3.36 Thou hast come together unto all the worlds, having conquered; however many the desires, thou hast made them wholly satisfied; plunge ye in -- both the stirring-stick and the spoon; take thou him up upon one vessel.

XII.3.37 Strew thou on, spread forward, smear over with ghee this vessel; as a lowing cow (toward) a young (calf) desiring the teat, do you, O gods, utter the sound hing toward this one.

उपास्तरीरकरो लोकमेतमुरुः प्रथतामसमः स्वर्गः ।
 तस्मिन्मयाते महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताम्यः प्र यच्छान् ॥३८॥
 यद्यज्ञाया पचति त्वत्पुःपरः पतिर्वा जाये त्वत्तिरः ।
 सं तत्सृजेयां सह वा तदस्तु संपादयन्तौ सह लोकमेकम् ॥३९॥
 यावन्तो अस्याः पृथिवीं सचन्ते अस्मत्पुत्राः परि ये संबभूवुः ।
 सर्वास्तौ उप पात्रे ह्वयेयां नामि जानानाः शिशवः समार्यान् ॥४०॥
 वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिश्रा अमृतस्य नामयः ।
 सर्वास्ता अव रुन्धे स्वर्गः षष्ठ्यां शरत्सु निधिपा अमीच्छात् ॥४१॥
 निधि निधिपा अन्येनिमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येन्ये ।
 अस्माभिर्दुतो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः काण्डेस्त्रीन्स्वर्गानरुक्षत् ॥४२॥
 अमी रक्षस्तपतु यद्विदेवं क्रव्यात्पिशाच इह मा प्र पास्त ।
 नुदाम एनमर्प रुष्मो अस्माददित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥४३॥

उप । अस्तरीः । अकरः । लोकम् । एतम् । उरुः । प्रथताम् । असमः । स्वःऽगः ।
 तस्मिन् । अयाते । महिषः । सुपर्णः । देवाः । एनम् । देवताम्यः । प्र । यच्छान् ॥३८॥
 यत्सृज्यत् । जाया । पचति । त्वत् । पुःपरः । पतिः । वा । जाये । त्वत् । तिरः । स्म ।
 तत् । सृजेयाम् । सह । वाम् । तत् । अस्तु । सम्पादयन्तौ । सह । लोकम् । एकम् ॥
 यावन्तः । अस्याः । पृथिवीम् । सचन्ते । अस्मत् । पुत्राः । परि । ये । सम्भूवुः ।
 सर्वां । तान् । उप । पात्रे । ह्वयेयाम् । नामिम् । जानानाः । शिशवः । सम्सार्यान् ॥
 वसोः । याः । धाराः । मधुना । प्रपीनाः । घृतेन । मिश्राः । अमृतस्य । नामयः । सर्वाः ।
 ताः । अव । रुन्धे । स्वःऽगः । षष्ठ्याम् । शरत्सु । निधिपाः । अभि । इच्छात् ॥
 निधिम् । निधिपाः । अभि । एनम् । इच्छात् । अनीश्वराः । अभितः । सन्तु । ये । अन्ये ।
 अस्माभिः । दत्तः । निहितः । स्वःऽगः । त्रिभिः । काण्डैः । त्रीन् । स्वःऽगान् । अरुक्षत् ॥
 अभिः । रक्षः । तपतु । यत् । विदेवम् । क्रव्याद्वत् । पिशाचः । इह । मा । प्र । पास्त ।
 नुदामः । एनम् । अप । रुष्मः । अस्मत् । अदित्याः । एनम् । अङ्गिरसः । सचन्ताम् ॥

XII.3.38 Thou hast strewn on, hast made that world; let the broad unequalled heavenly world spread itself out; to it shall resort the mighty eagle; the gods shall reach him forth to the deities.

XII.3.39 What in any case thy wife cooks beyond thee, or thy husband, O wife, in secret from thee, that do ye unite; that be yours together; agreeing together upon one world.

XII.3.40 How many of her fasten on the earth, what sons came forth into being from us — all those do you call to you in the vessel; knowing the navel, the young ones shall come together.

XII.3.41 What streams of good, fattened with honey, mixed with ghee, navels of immortality — all those doth the heaven-goer take possession of; in sixty autumns may he seek unto the treasure-keepers.

XII.3.42 He shall seek unto it, treasure-keepers unto a treasure; let those who are others be not lords about; given by us, deposited, heaven-going with three divisions it has ascended to three heavens.

XII.3.43 Let Agni burn the demon that is godless; let the flesh-eating piśāca not have a draught here; we thrust him, we bar him away from us; let the Ādityas, the Aṅgirasas, fasten on him.

आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिश्रं प्रति वेदयामि ।
 शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहृत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥४४॥
 इदं प्राप्युत्तमं काण्डमस्य यस्माद्धोकात्परमेष्ठी समाप ।
 आ सिञ्च सर्पिर्घृतवत्समं ऋषेभ्यो भागो अङ्गिरसो नो अत्र ॥४५॥
 सत्यायं च तपसे देवताभ्यो निधिं शैबधिं परि दध्म एतम् ।
 मा नो घृतेन गान्मा समित्यां मा स्मान्यस्या उत्सृजता पुरा मत् ॥४६॥
 अहं पंचाम्यहं ददामि ममेदु कर्मन्करणेधि जाया ।
 कौमारो लोको अजनिष्ट पुत्रोऽनुवारभेयां वयं उत्तरावत् ॥४७॥
 न किल्बिषमत्र नाधारो अस्ति न यन्मित्रैः समममान एति ।
 अनूनं पात्रं निर्हितं न एतत्पुकारं पुनः पुनरा विशाति ॥४८॥
 प्रियं प्रियाणां कृण्वाम तमस्ते यन्तु यत्मे द्विषन्ति ।
 धेनुरनङ्गान्वयोवय आयदेव पौरुषेयमपं मृत्युं नुदन्तु ॥४९॥

आदित्येभ्यः । अङ्गिरोभ्यः । मधु । इदम् । घृतेन । मिश्रम् । प्रति । वेदयामि ।
 शुद्धहस्तौ । ब्राह्मणस्य । अनिहृत्य । एतम् । स्वर्गम् । सुकृतौ । अपि । इतम् ॥४४॥
 इदम् । प्र । आपम् । उत्तमम् । काण्डम् । अस्य । यस्मात् । लोकात् । परमेऽस्थी । समऽआप ।
 आ । सिञ्च । सर्पिः । घृतऽवत् । सम । अङ्गिः । एषः । भागः । अङ्गिरसः । नः । अत्र ॥
 सत्यायं । च । तपसे । देवताभ्यः । निधिम् । शैबधिम् । परि । दध्मः । एतम् । मा ।
 नः । घृते । अत्र । गात् । मा । समऽस्त्याम् । मा । स्म । अन्यस्मै । उत् । सूजत । पुरा । मत् ॥
 अहम् । पंचामि । अहम् । ददामि । ममेदु । इत् । ऊं इति । कर्मन् । करुणे । अधि । जाया ।
 कौमारः । लोकः । अजनिष्ट । पुत्रः । अनुऽआरभेयाम् । वयः । उत्तरावत् ॥ ४७ ॥
 न । किल्बिषम् । अत्र । न । आऽध्वारः । अस्ति । न । यत् । मित्रैः । समऽअममानः । एति ।
 अनूनम् । पात्रम् । निर्हितम् । नः । एतत् । पुकारम् । पुनः । पुनः । आ । विशाति ॥४८॥
 प्रियम् । प्रियाणां । कृण्वाम । तमः । ते । यन्तु । यत्मे । द्विषन्ति ।
 धेनुः । अनङ्गान् । वयः । आयत् । एव । पौरुषेयम् । अपं । मृत्युम् । नुदन्तु ॥४९॥

XII.3.44 To the Ādityas, the Aṅgirasas, I announce this honey mingled with ghee; with cleansed hands, not smiting down (anything of) the Brahman's, go you, O well-doers, unto this heavenly world.

XII.3.45 I have obtained this highest division of it, from which world the most exalted one obtained completely; pour thou on the butter; anoint with ghee; this is the portion of our Aṅgiras here.

XII.3.46 Unto truth, unto penance, and unto the deities, we deliver this deposit, (this) treasure; let it not be lost in our play, nor in the meeting; do not ye release it to another in preference to me.

XII.3.47 I cook; I give; verily upon my action (and) deed the wife; a virgin world hath been born, a son; take you hold after vigor that hath what is superior.

XII.3.48 No offense is here, nor support, nor that one goes agreeing with friends; this vessel of ours is set down not empty; the cooked shall enter again him that cooked it.

XII.3.49 May we do what is dear to them that are dear, whosoever hate (us), let them go to darkness; milch-cow, draft-ox, each coming vigor -- let them thrust away the death that comes from men.

सममयो विदुरन्यो अन्यं य ओषधीः सचते यश्च सिन्धून् ।
 यार्वन्तो देवा विष्वाऽतपन्ति हिरण्यं ज्योतिः पचतो बभूव ॥५०॥
 एषा त्वचां पुरुषे सं बभूवानग्नाः सर्वे पशवो ये अन्ये ।
 क्षत्रेणात्मानं परि धापयाद्योमोतं वासो मुखमोदनस्य ॥५१॥
 यदक्षेषु वदा यत्समितां यद्वा वदा अनृतं वित्तकाम्या ।
 समानं तन्तुमभि संवसानौ तस्मिन्सर्वं शर्मलं सादयाथः ॥५२॥
 वर्षं वनुष्वपि गच्छ देवांस्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि ।
 त्रिष्वर्ज्यां घृतपृष्ठो भविष्यन्त्सयोनिलोकमुप याद्येतम् ॥५३॥
 तन्वस्वि स्वर्गो बहुधा वि चक्रे यथा विद आत्मन्न्यवर्णाम् ।
 अपाजैकृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां ते अमौ जुहोमि ॥५४॥
 प्राच्यै त्वा दिशेऽग्नयेधिपतयेसिताय रक्षित्र आदित्यायेधुमते ।
 एतं परि ददमः नो गोपायतास्माकमैतोः ।
 दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेष्वरा मृत्यवे परि णो ददात्वयं पुकेन सह सं भवेम ॥५५॥

सम् । अग्रयः । विदुः । अन्यः । अन्यम् । यः । ओषधीः । सचते । यः । च । सिन्धून् ।
 यार्वन्तः । देवाः । दिवि । आऽतपन्ति । हिरण्यम् । ज्योतिः । पचतः । बभूव ॥ ५० ॥
 एषा । त्वचाम् । पुरुषे । सम् । बभूव । अग्नाः । सर्वे । पशवः । ये । अन्ये ।
 क्षत्रेण । आत्मानम् । परि । धापयायः । अमाऽउतम् । वासः । मुखम् । ओदनस्य ॥ ५१ ॥
 यत् । अक्षेषु । वदाः । यत् । सम् । स्यात् । यत् । वा । वदाः । अनृतम् । वित्तकाम्या ।
 समानम् । तन्तुम् । अभि । सम । संवसानौ । तस्मिन् । सर्वम् । शर्मलम् । सादयाथः ॥ ५२ ॥
 वर्षम् । वनुष्व । अपि । गच्छ । देवान् । त्वचः । धूमम् । परि । उत् । पातयासि ।
 त्रिष्वर्ज्याः । घृतपृष्ठः । भविष्यन् । सयोनिः । लोकम् । उप । याहि । एतम् ॥ ५३ ॥
 तन्वस्वि । स्वऽग्नः । बहुधा । वि । चक्रे । यथा । विदे । आत्मन् । अन्यऽवर्णाम् ।
 अप । अजैत् । कृष्णाम् । रुशतीम् । पुनानः । या । लोहिनी । ताम् । ते । अमौ । जुहोमि ॥
 प्राच्यै । त्वा । दिशे । अग्रये । अधिपतये । असिताय । रक्षित्रे । आदित्याय । इधुमते ।
 एतम् । परि । ददमः । तम् । नः । गोपायत । आ । अस्माकम् । आऽर्पतोः । दिष्टम् ।
 नः । अत्र । जरसे । नि । नेष्वत् । जरा । मृत्यवे । परि । नः । ददातु । अयं । पुकेन ।
 सह । सम् । भवेम ॥ ५५ ॥

XII.3.50 The fires are in concord, one with another — he that fastens on the herbs, and he that (fastens on) the rivers; as many gods as send heat in the sky — gold hath become the light of him that cooks.

XII.3.51 This one of skins hath come into being on man; not naked are all the animals that are other; you cause to wrap yourselves with authority, a home-woven garment, the mouth of the rice-dish.

XII.3.52 What (untruth) thou shalt speak at the dice, what at the meeting, or what untruth thou shalt speak from desire of gain — clothing yourselves in the same web, you shall settle in it all pollution.

XII.3.53 Win thou rain; go unto the gods; thou shalt make smoke fly up out of the skin; about to become all expanded, ghee-backed, go thou, of like origin, unto that world.

XII.3.54 The heaven-goer hath variously changed his body, as he finds in himself one of another color; he hath conquered off the black one, purifying a shining one; the one that is red, that I offer to thee in the fire.

XII.3.55 To the eastern quarter, to Agni as overlord, to the black (serpent) as defender, to Ādityā having arrows, we commit thee here; guard you him for us until our coming; may he lead on our appointed (life-time) here unto old age; let old age commit us unto death; then may we be united with the cooked (offering).

दक्षिणायै त्वा दिशे इन्द्रायार्धिपतये तिरश्चिराजये रक्षित्रे यमायेषुमते ।
 एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतास्माकमेतौः ।
 दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषजरा मूलवे परि णो ददात्वथं पकेन सह सं भवेम ॥५६॥
 प्रतीच्यै त्वा दिशे वरुणायार्धिपतये पृदाकवे रक्षित्रेन्नायेषुमते ।
 एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतास्माकमेतौः ।
 दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषजरा मूलवे परि णो ददात्वथं पकेन सह सं भवेम ॥५७॥
 उदीच्यै त्वा दिशे सोमायार्धिपतये स्वजाय रक्षित्रेशन्या इषुमत्यै ।
 एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतास्माकमेतौः ।
 दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषजरा मूलवे परि णो ददात्वथं पकेन सह सं भवेम ॥५८॥
 ध्रुवायै त्वा दिशे विष्णवेधिपतये कुल्माषग्रीवाय रक्षित्र ओषधीभ्य इषुमतीभ्यः ।
 एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतास्माकमेतौः ।
 दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषजरा मूलवे परि णो ददात्वथं पकेन सह सं भवेम ॥५९॥

दक्षिणायै । त्वा । दिशे । इन्द्राय । अर्धिपतये । तिरश्चिराजये । रक्षित्रे । यमायै ।
 इषुमते । एतम् ॥ ० ॥ ५६ ॥
 प्रतीच्यै । त्वा । दिशे । वरुणाय । अर्धिपतये । पृदाकवे । रक्षित्रे । अनायै । इषुमते ॥ ० ॥ ५७ ॥
 उदीच्यै । त्वा । दिशे । सोमायै । अर्धिपतये । स्वजायै । रक्षित्रे । अशन्यै ।
 इषुमत्यै ॥ ० ॥ ५८ ॥
 ध्रुवायै । त्वा । दिशे । विष्णवे । अर्धिपतये । कुल्माषग्रीवायै । रक्षित्रे । ओषधीभ्यः ।
 इषुमतीभ्यः ॥ ० ॥ ५९ ॥

XII.3.56 To the southern quarter, to Indra as overlord, to the cross-lined (serpent) as defender, to Yama having arrows, we commit thee here; guard you etc. etc.

XII.3.57 To the western quarter, to Varuṇa as overlord, to the pṛḍāku as defender, to food having arrows, we commit thee here; guard you etc.etc.

XII.3.58 To the northern quarter, to Soma as overlord, to the constrictor as defender, to the thunderbolt having arrows, we commit thee here; guard you etc.etc.

XII.3.59 To the fixed quarter, to Viṣṇu as overlord, to the spotted-necked (serpent) as defender, to the herbs having arrows we commit thee here; guard you etc. etc.

ऊर्ध्वार्धै त्वा दिशे बृहस्पतयेधिपतये श्वित्राय रक्षित्रे वृषयिषुमते ।
एतं परि ददुस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जुरसे नि नैषजरा मृत्यवे परि णो ददुत्वर्थं पक्वेन सह सं भवेम ॥६०॥

ऊर्ध्वार्धै । त्वा । दिशे । बृहस्पतये । अधिपतये । श्वित्राय । रक्षित्रे । वृषाय । इषुमते ।
एतम् । परि । ददुस्तम् । तम् । नः । गोपायत । आ । अस्माकम् । आर्ततोः ।
दिष्टम् । नः । अत्र । जुरसे । नि । नैषत् । जरा । मृत्यवे । परि । नः । ददातु । अर्थ ।
पक्वेन । सह । सम् । भवेम ॥ ६० ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-५१) विषजाराचस्वात्स सूक्तस्य कस्य कनिः । वशा देवता । (१-५, ८-१२, २१-२२, ३३-४२, ४३-५१)

वषमादिरुपायद्व्यादिदादामानेकविंशत्येकार्शानां वषविंशतिवर्णानां विषवारिण्यावेकार्शानाञ्चागुरुः,

(७) सप्तम्या गुरिगुरुः, (१०) विंशतिरुपायगुरुः, (१२) द्वाविंशतिरुपायगुरुः, (३२) द्वाविंशतिरुपायगुरुः, (४२) विषवारिण्याश्च द्वाविंशतिगुरुः इत्यादि ।

ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामनुत्तत ।
वशां ब्रह्मभ्यो याचद्भ्यस्तम्राजावदपत्यवत् ॥१॥
प्रजया स वि क्रीणीति पशुभिश्चोप दस्यति ।
य आर्वेभ्यो याचद्भ्यो देवानां गां न दित्सति ॥२॥
कूटयास्य सं शीर्यन्ते श्लोण्या काटमर्दति ।
बण्डया दहन्ते गृहाः काण्या दीयते स्वम् ॥३॥

ददामि । इति । एव । ब्रूयात् । अनु । च । एनाम् । अमुत्तत ।
वशाम् । ब्रह्मभ्यः । याचद्भ्यः । तत् । प्रजाज्वत् । अपत्यज्वत् ॥ १ ॥
प्रजया । सः । वि । क्रीणीति । पशुभिः । च । उप । दस्यति ।
यः । आर्वेभ्यः । याचद्भ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ॥ २ ॥
कूटया । अस्य । सम् । शीर्यन्ते । श्लोण्या । काटम् । अर्दति ।
बण्डया । दहन्ते । गृहाः । काण्या । दीयते । स्वम् ॥ ३ ॥

XII.3.60 To the upward quarter, to Bṛhaspati as overlord, to the white (serpent) as defender, to rain having arrows, we commit thee here; guard ye etc.etc.

The cow (vaśā) as belonging exclusively to the Brahmins

XII.4.1 I give (her) — thus should he say, if they have noticed her — (I give) the cow to the priests that ask for her; that brings progeny, descendants.

XII.4.2 He bargains away his progeny and becomes exhausted of cattle who is not willing to give the cow of the gods to the sons of seers that ask for her.

XII.4.3 By a hornless one they are crushed for him; by a lame one he falls into a pit; by a crippled one his homes are burned by a one-eyed one his possessions are taken away.

विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्रो विन्दति गोपतिम् ।
 तथा वशायाः संविद्यं दुरदभां सुच्यसे ॥४॥
 पदोरस्या अधिष्ठानाद्विह्विन्दुर्नामं विन्दति ।
 अनामनात्सं शीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति ॥५॥
 यो अस्याः कर्णावास्कुनोत्या स देवेषु वृश्चते ।
 लक्ष्मं कुर्व इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम् ॥६॥
 यदस्याः कस्मै चिद्भोगाय बालान्कम्बित्प्रकृन्तति ।
 ततः किशोरा भ्रियन्ते वत्सान् च घातुको वृकः ॥७॥
 यदस्या गोपतौ सत्या लोमं च्वाहो अजीहिडत् ।
 ततः कुमारा भ्रियन्ते यक्ष्मो विन्दत्यनामनात् ॥८॥
 यदस्याः पत्पूलनं शकृद्दासी समस्यति ।
 ततोपरूपं जायते तस्मादव्येय्यदेनसः ॥९॥

विऽलोहितः । अधिऽस्थानात् । शक्रः । विन्दति । गोऽपतिम् ।
 तथा । वशायाः । सम्ऽविद्यम् । दुरदभा । हि । उच्यसे ॥ ४ ॥
 पदोः । अस्याः । अधिऽस्थानात् । विऽह्विन्दुः । नामं । विन्दति ।
 अनामनात् । सम् । शीर्यन्ते । याः । मुखेन । उपऽजिघ्रति ॥ ५ ॥
 यः । अस्याः । कर्णौ । आऽस्कुनोति । आ । सः । देवेषु । वृश्चते ।
 लक्ष्मं । कुर्वे । इति । मन्यते । कनीयः । कृणुते । स्वम् ॥ ६ ॥
 यत् । अस्याः । कस्मै । चित् । भोगाय । बालान् । कः । चित् । प्रऽकृन्तति ।
 ततः । किशोराः । भ्रियन्ते । वत्सान् । च । घातुकोः । वृकः ॥ ७ ॥
 यत् । अस्याः । गोऽपतौ । सत्याः । लोमं । च्वाहोः । अजीहिडत् ।
 ततः । कुमाराः । भ्रियन्ते । यक्ष्मः । विन्दति । अनामनात् ॥ ८ ॥
 यत् । अस्याः । पत्पूलनम् । शकृत् । दासी । समऽस्यति ।
 ततः । अपरूपम् । जायते । तस्मात् । अविऽएष्यत् । एनसः ॥ ९ ॥

XII.4.4 Anaemia from the station of the dung visits the master of kine; so is the agreement of the cow; for door-damaging art thou called.

XII.4.5 From the station of the two feet of her, soaking namely visits (him); unexpectedly are they crushed who snuff at her with the mouth.

XII.4.6 Whoever punches the two ears of her, he falls under the wrath of the gods; if he thinks "I am making a mark", he makes his possessions less.

XII.4.7 If, for any one's advantage, any one cuts off the tail-tuft of her, then his colts die, and the wolf slays his calves.

XII.4.8 If of her, while being with her master, a cow hath vexed the hair, then his boys die, the yakṣma visits him unexpectedly.

XII.4.9 If the lye, the dung of her a barbarian woman flings together, then is born what is deformed, what will not escape from that sin.

जायमानाभि जायते देवान्सब्राह्मणान्वशा ।
 तस्माद्ब्रह्मण्यो देवेषा तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥१०॥
 य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वशा ।
 ब्रह्मण्येयं तदब्रुवन् एनां निप्रियायते ॥११॥
 य अर्षियन्तो याचद्ब्रह्म देवानां गां न दिस्सति ।
 आ स देवेषु बृश्ते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥१२॥
 यो अस्य स्याद्भोगो अन्यामिच्छेत् तर्हि सः ।
 हिस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दिस्सति ॥१३॥
 यथा शेवधिर्निहितो ब्राह्मणानां तथा वशा ।
 तामेतदुच्छायन्ति यस्मिन्कस्मिन् जायते ॥१४॥
 स्वमेतदुच्छायन्ति यद्वा ब्राह्मणा अभि ।
 यथैतानन्यस्मिन्जिनीयादेवास्या निरोधनम् ॥१५॥

जायमाना । अभि । जायते । देवान् । सब्राह्मणान् । वशा ।
 तस्मात् । ब्रह्मण्यः । देवा । एषा । तत् । आहुः । स्वस्य । गोपनम् ॥ १० ॥
 ये । एनाम् । वनिम् । आऽयन्ति । तेषाम् । देवकृता । वशा ।
 ब्रह्मण्येयम् । तत् । अब्रुवन् । यः । एनाम् । निऽप्रियायते ॥ ११ ॥
 यः । अर्षियेभ्यः । याचद्ब्रह्म । देवानाम् । गाम् । न । दिस्सति ।
 आ । सः । देवेषु । बृश्ते । ब्राह्मणानाम् । च । मन्यवे ॥ १२ ॥
 यः । अस्य । स्यात् । वशाऽभोगः । अन्याम् । इच्छेत् । तर्हि । सः ।
 हिस्ते । अदत्ता । पुरुषम् । याचिताम् । च । न । दिस्सति ॥ १३ ॥
 यथा । शेवधिः । निऽहितः । ब्राह्मणानाम् । तथा । वशा ।
 ताम् । एतत् । अच्छाऽयन्ति । यस्मिन् । कस्मिन् । च । जायते ॥ १४ ॥
 स्वम् । एतत् । अच्छाऽयन्ति । यत् । वशाम् । ब्राह्मणाः । अभि ।
 यथा । एनान् । अन्यस्मिन् । जिनीयात् । एव । अस्याः । निऽरोधनम् ॥ १५ ॥

XII.4.10 When being born, the cow is born for the gods together with the Brāhmanas; therefore; she is to be given to the priests; that people call the guarding of one's possessions.

XII.4.11 They who come to the winning of her, theirs is the godmade cow; they call it brāhman-scathing, if anyone keeps her to himself.

XII.4.12 Whoever is not willing to give the cow of the gods the the sons of seers that ask for her, he falls under the wrath of the gods and the fury of the Brāhmanas.

XII.4.13 Whatever may be his use for the cow, he should then seek another; she ungiven, harms a man, if he is not willing to give her when asked for.

XII.4.14 As a deposited treasure, so of the Brāhmanas is the cow; accordingly they come unto her, in whosoever possession she is born.

XII.4.15 They come thus unto their own property, namely the Brāhmanas unto the cow; as one might scathe them in any other respect, so is the keeping back of her.

चेद्विवा त्रैहायणादविज्ञातगदा सुती ।
 वशां च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्ह्यप्याः ॥१६॥
 य एनामवशामाह देवानां निहितं निधिम् ।
 उभौ तस्मै भवाशुर्वौ परिक्रम्येष्टुमस्यतः ॥१७॥
 यो अस्या ऊधो न वेदाथो अस्या स्तनानुत ।
 उभयेनैवास्मै दुहे दातुं चेदशकदृशाम् ॥१८॥
 दुरदभेनमा श्ये याचितां च न दित्सति ।
 नास्मै कामाः समृज्यन्ते यामदत्त्वा चिकीर्षति ॥१९॥
 देवा वशामयाचन्मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।
 तेषां सर्वेषामदददुहे न्येति मानुषः ॥२०॥
 हेडं पशुनां न्येति ब्राह्मणेभ्योदददृशाम् ।
 देवानां निहितं भागं मर्त्येभ्येतिप्रियायते ॥२१॥

चेरेत् । एव । आ । त्रैहायणात् । अविज्ञातगदा । सुती ।
 वशाम् । च । विद्यात् । नारद । ब्राह्मणाः । तर्हि । एष्याः ॥ १६ ॥
 यः । एनाम् । अवशाम् । आह । देवानाम् । निऽहितम् । निऽधिम् ।
 उभौ । तस्मै । भवाशुर्वौ । परिक्रम्ये । इष्टम् । अस्यतः ॥ १७ ॥
 यः । अस्याः । ऊधः । न । वेद । अथो इति । अस्याः । स्तनान् । उत ।
 उभयेन । एव । अस्मै । दुहे । दातुम् । च । इत् । अशकत् । वशाम् ॥ १८ ॥
 दुरदभा । एनम् । आ । श्ये । याचिताम् । च । न । दित्सति ।
 न । अस्मै । कामाः । सम् । ऋज्यन्ते । याम् । अदत्त्वा । चिकीर्षति ॥ १९ ॥
 देवाः । वशाम् । अयाचन् । मुखम् । कृत्वा । ब्राह्मणम् ।
 तेषाम् । सर्वेषाम् । अददत् । हेडम् । नि । एति । मानुषः ॥ २० ॥
 हेडम् । पशुनाम् । नि । एति । ब्राह्मणेभ्यः । अददत् । वशाम् ।
 देवानाम् । निऽहितम् । भागम् । मर्त्यैः । च । इत् । निऽप्रिययते ॥ २१ ॥

XII.4.16 She may go about until the space of three years, being of unrecognized speech; should he know the cow, O Nārada, then the Brāhmanas are to be sought.

XII.4.17 Whoever declares her to be not the cow, the deposited deposit of the gods, at him Bhava and Śarva, both striding about, hurl the arrow.

XII.4.18 Whoever knows not the udder of her, and likewise the teats of her, to him she yields milk with both, if he has been able to give the cow.

XII.4.19 Door-damaging lies she on him, if he is not willing to give her when asked for; he does not succeed in the desires which, without having given her, he would fain accomplish.

XII.4.20 The gods asked for the cow, having made the Brāhman their mouth; the wrath of them all incurs the man who gives not.

XII.4.21 He incurs the wrath of cattle who gives not the cow to the Brāhmanas -- if a mortal keeps to himself the deposited portion of the gods.

यवुन्ये शतं याचेयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वृशाम् ।
 अथैनां देवा अनुवमेवं ह विदुषो वृशा ॥२२॥
 य एवं विदुषेवृत्त्वाथान्येभ्यो दददृशाम् ।
 दुर्गा तस्मा अधिष्ठाने पृथिवी सहदेवता ॥२३॥
 देवा वृशाम्यथान्यस्मिन्ने अजायत ।
 तामेतां विद्याभारदः सह देवैरुदाजत ॥२४॥
 अनपत्यमल्पपशुं वृशा कृणोति पूरुषम् ।
 ब्राह्मणैश्च याचितामथैनां निप्रियायते ॥२५॥
 अग्नीषोमाभ्यां कामाय मित्राय वरुणाय च ।
 तेभ्यो याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्वा वृश्चतेददत् ॥२६॥
 यावदस्या गोपतिर्नोपमृणुयाच्चः स्वयम् ।
 चरेदस्य तावद्गोषु नास्य श्रुत्वा गृहे वसेत् ॥२७॥

यत् । अन्ये । शतम् । याचेयुः । ब्राह्मणाः । गोपतिम् । वृशाम् ।
 अर्थ । एनाम् । देवाः । अनुवन् । एवम् । ह । विदुषः । वृशा ॥ २२ ॥
 यः । एवम् । विदुषे । अदत्त्वा । अर्थ । अन्येभ्यः । ददत् । वृशाम् ।
 दुःखा । तस्मै । अधिस्थाने । पृथिवी । सहदेवता ॥ २३ ॥
 देवाः । वृशाम् । अयाचन् । यस्मिन् । अग्रे । अजायत ।
 ताम् । एताम् । विद्यात् । नारदः । सह । देवैः । उत् । आजत ॥ २४ ॥
 अनपत्यम् । अल्पपशुम् । वृशा । कृणोति । पूरुषम् ।
 ब्राह्मणैः । च । याचिताम् । अर्थ । एनाम् । निप्रियायते ॥ २५ ॥
 अग्नीषोमाभ्याम् । कामाय । मित्राय । वरुणाय । च ।
 तेभ्यः । याचन्ति । ब्राह्मणाः । तेषु । आ । वृश्चते । अददत् ॥ २६ ॥
 यावत् । अस्याः । गोपतिः । न । उपमृणुयात् । ऋचः । स्वयम् ।
 चरेत् । अस्य । तावत् । गोषु । न । अस्य । श्रुत्वा । गृहे । वसेत् ॥ २७ ॥

XII.4.22 If a hundred other Brāhman should ask the cow of its master, yet the gods said of her: the cow is his who knoweth thus.

XII.4.23 Whoever, not having given her to one who knoweth thus, then shall give the cow to others, hard to go upon for him in his station is the earth with its deity.

XII.4.24 The gods asked the cow (of him) in whose possession she was first born; that same one may Nārada know; together with the gods he drove her away.

XII.4.25 The cow makes a man destitute of descendants, poor in cattle, if when she is asked for by the Brāhman, then he keeps her to himself.

XII.4.26 For Agni and Soma, for Love, for Mitra and for Varuna -- for these the Brāhman ask her; under thier wrath falls he who gives not.

XII.4.27 So long as the master of her should not himself overhear the verses, so long may she go about among his kine; she may not abide in his house after he has heard.

यो अस्या ऋचं उपश्रुत्या गोष्वर्चीचरत् ।
 आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥२८॥
 वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः ।
 आविष्कृण्व रूपाणि यदा स्वाम् जिघांसति ॥२९॥
 आविसत्मानं कृणुते यदा स्वाम् जिघांसति ।
 अथो ह ब्रह्मर्ष्यो वशा याच्याय कृणुते मनः ॥३०॥
 मनसा सं कल्पयति तद्देवीं अपि गच्छति ।
 ततो ह ब्रह्माणो वशासुप्रयन्ति याचितुम् ॥३१॥
 स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः ।
 दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हेडं न गच्छति ॥३२॥
 वशा माता राजन्यस्य तथा समृतमग्रशः ।
 तस्या आहुरनर्पणं यद्ब्रह्मर्ष्यः प्रदीयते ॥३३॥

यः । अस्याः । ऋचः । उपश्रुत्य । अथ । गोषु । अर्चीचरत् ।
 आयुः । च । तस्य । भूतिम् । च । देवाः । वृश्चन्ति । हीडिताः ॥ २८ ॥
 वशा । चरन्ती । बहुधा । देवानाम् । निहितः । निधिः ।
 आविः । कृणुष्व । रूपाणि । यदा । स्वाम् । जिघांसति ॥ २९ ॥
 आविः । आत्मानम् । कृणुते । यदा । स्वाम् । जिघांसति ।
 अथो इति । ह । ब्रह्मर्ष्यः । वशा । याच्याय । कृणुते । मनः ॥ ३० ॥
 मनसा । सम् । कल्पयति । तत् । देवान् । अपि । गच्छति ।
 ततोः । ह । ब्रह्माणः । वशाम् । उपस्रयन्ति । याचितुम् ॥ ३१ ॥
 स्वधाकारेण । पितृभ्यः । यज्ञेन । देवताभ्यः ।
 दानेन । राजन्यः । वशायाः । मातुः । हेडम् । न । गच्छति ॥ ३२ ॥
 वशा । माता । राजन्यस्य । तथा । सम्मृतम् । अग्रशः ।
 तस्याः । आहुः । अनर्पणम् । यत् । ब्रह्मर्ष्यः । प्रदीयते ॥ ३३ ॥

XII.4.28 If any one, having overheard the verses of her, has men made her go about among his kine, both the life-time and the growth of him do the gods made wrathful, cut off.

XII.4.29 The cow, going about variously, the deposited deposit of the gods, manifests her forms, when she desires to go to her station.

XII.4.30 She manifests herself when she desires to go to her station; then the cow makes up her mind for the asking of the priests.

XII.4.31 She plans (it) with her mind; then she goes unto the gods; thence the priests go on to ask for the cow.

XII.4.32 By offering of svadhā to the Fathers, by sacrifice to the deities, by giving of the cow, the noble does not incur the mother's wrath.

XII.4.33 The cow is mother of the noble; so came it into being in the beginning; they call it a non-abandonment of her that she is presented to the priests.

यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पेत्सुचो अग्नये ।
 एवा ह ब्रह्मभ्यो वशाममय आ वृश्चतेददत् ॥३४॥
 पुरोडाशवत्सा सुदुघा लोकेस्मा उप तिष्ठति ।
 सास्मै सर्वान्कामान्वशा प्रदुधे दुहे ॥३५॥
 सर्वान्कामान्यमराज्ये वशा प्रदुधे दुहे ।
 अथाहुर्नारिकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥३६॥
 प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।
 वेहते मा मन्यमानो मृत्योः पाशेषु बध्यताम् ॥३७॥
 यो वेहते मन्यमानो मा च पचते वशाम् ।
 अप्यस्य पुत्रान्पौत्राश्च याचयते बृहस्पतिः ॥३८॥
 महदेवाव तपति चरन्ती गोषु गौरिषि ।
 अथो ह गोपतये वशाददुधे विष दुहे ॥३९॥

यथा । आज्यम् । प्रगृहीतम् । आलुम्पेत् । सुचः । अग्नये ।
 एव । ह । ब्रह्मभ्यः । वशाम् । अग्नये । आ । वृश्चते । अददत् ॥ ३४ ॥
 पुरोडाशवत्सा । सुदुघा । लोके । अस्मै । उप । तिष्ठति ।
 सा । अस्मै । सर्वान् । कामान् । वशा । प्रदुधे । दुहे ॥ ३५ ॥
 सर्वान् । कामान् । यमराज्ये । वशा । प्रदुधे । दुहे ।
 अथ । आहुः । नारिकम् । लोकम् । निरुन्धानस्य । याचिताम् ॥ ३६ ॥
 प्रवीयमाना । चरति । क्रुद्धा । गोपतये । वशा ।
 वेहतेम् । मा । मन्यमानः । मृत्योः । पाशेषु । बध्यताम् ॥ ३७ ॥
 यः । वेहतेम् । मन्यमानः । अमा । च । पचते । वशाम् ।
 अर्थि । अस्य । पुत्रान् । पौत्रान् । च । याचयते । बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥
 महत् । एषा । अव । तपति । चरन्ती । गोषु । गौः । अर्थि ।
 अथो इति । ह । गोपतये । वशा । अददुधे । विषम् । दुहे ॥ ३९ ॥

XII.4.34 As one might snatch from the spoon sacrificial butter held forth for the fire, so he who gives not the cow (vaśā) (to the priests) falls under the wrath of Agni.

XII.4.35 With the sacrificial cake as calf, milking well, she draws near to him in the world; she yields to him all his desires -- (namely), the cow to him who has presented her.

XII.4.36 All his desires, in Yama's realm, does the cow yield to him who has presented her; likewise they call hell the world of him who keeps her back when asked for.

XII.4.37 Being impregnated, the cow goes about angry at her master: thinking me barren, let him be bound in the fetters of death.

XII.4.38 And he who, thinking her barren, cooks the cow at home -- his sons and sons' sons also does Bṛhaspati cause to be asked for.

XII.4.39 She sends down great heat, going about a cow among kine; further, to the master, who has not given her the cow milks poison.

प्रियं पशूनां भवति यद्ब्रह्मन्मयः प्रवीयते ।
 अथो वशायास्तस्मिन् यदेवञ्चा हविः स्यात् ॥४०॥
 या वशा उदकल्पयन्नेवा यज्ञादुदेत् ।
 तासां विलिप्त्यं भीमामुदाकुलत नारदः ॥४१॥
 तां देवा अमीमांसन्त वशेयाश्मवशेति ।
 तामब्रवीन्नारद एषा वशानी वशतमेति ॥४२॥
 कति नु वशा नारद यास्त्वं वेत्यं मनुष्यजाः ।
 तास्त्वा पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाश्रीयादब्राह्मणः ॥४३॥
 विलिप्त्या बृहस्पते या च सुतवशा वशा ।
 तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशसेत भूत्याम् ॥४४॥
 नमस्ते अस्तु नारदानुष्टु विदुषे वशा ।
 कृतमासी भीमर्तमा यामर्तत्वा परामवेत् ॥४५॥

प्रियम् । पशूनाम् । भवति । यत् । ब्रह्मन्मयः । प्रवीयते ।
 अथो इति । वशायाः । तत् । प्रियम् । यत् । देवञ्चा । हविः । स्यात् ॥ ४० ॥
 याः । वशाः । उदकल्पयन् । देवाः । यज्ञात् । उदकल्प्यं ।
 तासाम् । विलिप्त्यम् । भीमाम् । उदकालुलत । नारदः ॥ ४१ ॥
 ताम् । देवाः । अमीमांसन्त । वशा । इयाश्मम् । अवशाश्मम् । इति ।
 ताम् । अब्रवीत् । नारदः । एषा । वशानीम् । वशतमेति । इति ॥ ४२ ॥
 कति । नु । वशाः । नारद । याः । त्वम् । वेत्यं । मनुष्यजाः ।
 ताः । त्वा । पृच्छामि । विद्वांसम् । कस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः ॥ ४३ ॥
 विलिप्त्याः । बृहस्पते । या । च । सुतवशा । वशा ।
 तस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः । यः । आशसेत । भूत्याम् ॥ ४४ ॥
 नमः । ते । अस्तु । नारद । अनुष्टु । विदुषे । वशा ।
 कृतमा । आसाम् । भीमर्तमा । याम् । अर्तत्वा । परामवेत् ॥ ४५ ॥

XII.4.40 It is a thing dear to the cattle that she is presented to the priests; further, that is a thing dear to the cow, that she be an oblation to the gods.

XII.4.41 What cows the gods shaped out, rising up from the sacrifice, of them Nārada selected for himself the fearful vilipī.

XII.4.42 The gods questioned about her: is this a cow or not a cow ? Of her Nārada said: she is of cows the most truly cow.

XII.4.43 How many, pray, Nārada, are the cows which thou knowest, born among men ? Those I ask of thee who knowest; of which may a non-Brāhman not partake.

XII.4.44 The vilipī, O Bṛhaspati, and the cow that has given birth to (such) a cow -- of that one a non-Brāhman who should hope for prosperity (bhūti), may not partake.

XII.4.45 Homage to be thee, O Nārada; (be) the cow to him who at once knows it. Which one of them is the most fearful, not having given which, one would perish?

विलिप्ती या बृहस्पतेर्यो सुतवशा वशा ।
 तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशंसित भूत्याम् ॥४६॥
 त्रीणि वै वंशाजातानि विलिप्ती सुतवशा वशा ।
 ताः प्र यच्छेद्ब्रह्मन्म्यः सोऽनाब्रह्मः प्रजापतौ ॥४७॥
 एतद्वै ब्राह्मणा हविरिति मन्वीत याचितः ।
 वशां चेदेनं याचैयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥४८॥
 देवा वशां पर्यवदुष नोदादिति हीडिताः ।
 एताभिर्ऋग्भिर्मदे तस्माद्वै स पराभवत् ॥४९॥
 उतेना मेदो नाददादशामिन्द्रेण याचितः ।
 तस्मात्त देवा आगतोवृश्चस्वहस्तरे ॥५०॥
 ये वशाया अदानाय वदन्ति परिश्रपिणः ।
 इन्द्रस्य मन्यवे जाल्मा आ वृश्चन्ते अचित्या ॥५१॥

विलिप्ती । या । बृहस्पते । अथो इति । सुतवशा । वशा ।
 तस्याः । न । अश्रीयात् । अब्राह्मणः । यः । आशंसित । भूत्याम् ॥ ४६ ॥
 त्रीणि । वै । वशाज्जातानि । विलिप्ती । सुतवशा । वशा ।
 ताः । प्र । यच्छेत् । ब्रह्मन्म्यः । सः । अनाब्रह्मः । प्रजापतौ ॥ ४७ ॥
 एतत् । वः । ब्राह्मणाः । हविः । इति । मन्वीत । याचितः ।
 वशाम् । च । इत् । एनम् । याचैयुः । या । भीमा । अददुषः । गृहे ॥ ४८ ॥
 देवाः । वशाम् । परि । अवदन् । न । नः । अदात् । इति । हीडिताः ।
 एताभिः । ऋग्भिः । मेदम् । तस्मात् । वै । सः । परा । अभवत् ॥ ४९ ॥
 उत । एनाम् । मेदः । न । अददात् । वशाम् । इन्द्रेण । याचितः ।
 तस्मात् । तम् । देवाः । आगतः । अवृश्चन् । अवृश्चन्तरे ॥ ५० ॥
 ये । वशायाः । अदानाय । वदन्ति । परिश्रपिणः ।
 इन्द्रस्य । मन्यवे । जाल्माः । आ । वृश्चन्ते । अचित्या ॥ ५१ ॥

XII.4.46 She that is vilipī, O Bṛhaspati, further the cow that has given birth to (such) a cow -- of that one a non-Brahman who should hope for prosperity may not partake.

XII.4.47 Three verily are the kinds of cow; the vilipī, she that has given birth to (such) a cow, the (simple) cow; these one should present to the priests (then) he falls not under the wrath of Prajāpati.

XII.4.48 This, O Brahmins, is your oblation -- so, when asked (therefor), would he think, if they should ask of him the cow, which in the house of him who has not given her is fearful.

XII.4.49 The gods talked about the cow in wrath, saying: he hath not given it to us; with these verses (they talked about) Bheda; therefore indeed he perished.

XII.4.50 And Bheda gave her not, when asked by Indra for the cow; for that offense the gods cut him off in the contest for superiority.

XII.4.51 They who, wheedling, advise to the non-giving of the cow, the villains fall under the fury of Indra through ignorance.

ये गोपतिं पराणीयागुहूर्मा वंश इति ।
 रुद्रस्यास्तां ते हेतिं परि युन्त्यधित्या ॥५२॥
 यदि हुतां ययुतांममा च पचते वशाम् ।
 देवान्समाक्षणान्त्वा जिहो लोकमिच्छति ॥५३॥

ये । गोऽपतिम् । पराऽनीयम् । अयम् । आहुः । मा । ददाः । इति ।
 रुद्रस्य । अस्ताम् । ते । हेतिम् । परि । युन्ति । अधित्या ॥ ५२ ॥
 यदि । हुताम् । यदि । अहुताम् । अमा । च । पचते । वशाम् ।
 देवान् । समाक्षणान् । ऋत्वा । जिहोः । लोकात् । निः । ऋच्छति ॥ ५३ ॥

(५) पचते सुष्ठु
 'यमेव तपसा' इत्यारम्भ 'सर्वं यत्' इत्यन्तामां सप्तपर्यायानामपर्यायार्थं कानि । ब्रह्मन्ती देवता ॥
 [२] अयम् पर्यायः
 (१-५) यदुपस्थास्य पर्यायस्य (१) अयमर्थः आयास्यऽहुर्, (२) द्वितीयाया मुनिस्ताम्यहुर्, (३) तृतीयायाऽप्युपस्था
 सपुष्पिह, (४) चतुर्थ्यां आहुर्व्यहुर्, (५) पचन्त्याः साही पक्षिः, (६) पचन्त्याः साम्युष्पिह् कल्पति ॥
 श्रमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा वित्तते श्रिता ॥१॥
 सुत्येनावृता श्रिया प्रावृता यशसा परीवृता ॥२॥
 स्वधया परिहिता श्रद्धया पर्युदा दीक्षया गुप्ता यज्ञे प्रतिष्ठिता लोको निधनम् ॥३॥
 ब्रह्म पदवायं ब्राह्मणोधिपतिः ॥४॥
 तामाददानस्य ब्रह्मगुर्वी जिनतो ब्राह्मण क्षत्रियस्य ॥५॥
 अपं क्रामति सुवृता वीर्यं पुण्या लक्ष्मीः ॥६॥

श्रमेण । तपसा । सृष्टा । ब्रह्मणा । वित्ता । ऋते । श्रिता ॥ १ ॥
 सुत्येन । आऽवृता । श्रिया । प्रावृता । यशसा । परिऽवृता ॥ २ ॥
 स्वधया । परिऽहिता । श्रद्धया । परिऽऊढा । दीक्षया । गुप्ता । यज्ञे । प्रतिऽस्थिता ।
 लोकः । निऽधनम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्म । पदऽवायम् । ब्राह्मणः । अधिऽपतिः ॥ ४ ॥
 ताम् । आऽददानस्य । ब्रह्मऽगुर्वीम् । जिनतः । ब्राह्मणम् । क्षत्रियस्य ॥ ५ ॥
 अपं । क्रामति । सुवृता । वीर्यम् । पुण्या । लक्ष्मीः ॥ ६ ॥

XII.4.52 They who, leading away her master, then say: do not give -- they, through ignorance, go to meet the hurled missile of Rudra.

XII.4.53 If as offered and if as unoffered one cooks the cow in private, coming into collision with the gods accompanied by the Brahmans, he goes supine out of the world.

The Brahman's cow

PARYĀYA I

XII.5.1 By toil, by penance (is she) created, acquired by brahman, supported on righteousness.

XII.5.2 Covered with truth, enclosed with fortune, enveloped with glory.

XII.5.3 Set about with svadhā, surrounded with faith, guarded by consecration, standing firm in the offering, the world her post.

XII.5.4 Brahman her guide, the Brahman her over-lord.

XII.5.5 Of the Kṣatriya who takes to himself that Brahman cow, who scathes the Brahman -

XII.5.6 There departs the happiness, the heroism, the good luck.

सर्वोष्ण्यां कूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥३॥-[१४]
 सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मज्याद्विद्यमाना मृत्योः पद्वींश्च आ वति ॥४॥-[१५]
 मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥५॥-[१६]
 तस्माद्दे ब्रह्मणानां गौर्दुराधर्षी विजानता ॥६॥-[१७]
 वज्रो धावन्ती वैश्वानर उद्धीता ॥७॥-[१८]
 हेतिः शफानुस्त्रिवन्ती महादेवोदुपेक्षमाणा ॥८॥-[१९]
 क्षुरपविरीक्षमाणा वाश्यमानाभि स्फूर्जति ॥९॥-[२०]
 मृत्युर्हिङ्गुष्वत्युद्यो देवः पुच्छं पर्यस्यन्ती ॥१०॥-[२१]

सर्वीणि । अस्याम् । कूराणि । सर्वे । पुरुषवधाः ॥ ३ ॥
 सा । ब्रह्मज्यम् । देवपीयुम् । ब्रह्मज्या । अद्विद्यमाना । मृत्योः । पद्वींश्च । आ । वति ॥
 मेनिः । शतवधा । हि । सा । ब्रह्मज्यस्य । क्षितिः । हि । सा ॥ ५ ॥
 तस्मात् । वै । ब्रह्मणानाम् । गौः । दुराधर्षी । विजानता ॥ ६ ॥
 वज्रः । धावन्ती । वैश्वानरः । उत्सृता ॥ ७ ॥
 हेतिः । शफान् । उत्सृष्टिवन्ती । महादेवः । उपेक्षमाणा ॥ ८ ॥
 क्षुरपविः । ईक्षमाणा । वाश्यमाना । अभि । स्फूर्जति ॥ ९ ॥
 मृत्युः । हिङ्गुष्वत्युद्यो । देवः । पुच्छम् । परिउस्यन्ती ॥ १० ॥

XII.5.14 In her are all cruel things, all men-killers.

XII.5.15 This Brahman-cow, when taken to oneself, binds the Brahman-scather, the god-reviler, in the shackle of death.

XII.5.16 Verily a hundred-killing weapon is she; verily the destruction of the Brahman-scather is she.

XII.5.17 Therefore indeed is the cow of the Brahmins hard to be dared against by one who understands.

XII.5.18 (She is) a thunderbolt when running, Vaiśvānara when driven up.

XII.5.19 A missile when extracting her hoofs, the great god when looking away.

XII.5.20 Keen-edged when looking; when bellowing, she thunders at one.

XII.5.21 Death when uttering hing; the formidable god when slinging about her tail.

सर्वज्यानिः कर्णौ वरिवर्जयन्ती राजयक्ष्मो मेहन्ती ॥११॥ -[२२]
 मेनिर्दुह्यमाना शीर्षेक्तिर्दुग्धा ॥१२॥ -[२३]
 सेदिरुपतिष्ठन्ती मिथोयोधः परास्मृष्टा ॥१३॥ -[२४]
 शरव्याऽमुखेऽपि न ह्यमानः ऋतिर्ह्यन्यमाना ॥१४॥ -[२५]
 अघविषा निपतन्ती तमो निपतिता ॥१५॥ -[२६]
 अनुगच्छन्ती प्राणानुप दासयति ब्रह्मगुवी ब्रह्मज्यस्य ॥१६॥ -[२७]

सर्वज्यानिः । कर्णौ । वरिवर्जयन्ती । राजयक्ष्मः । मेहन्ती ॥ ११ ॥

मेनिः । दुह्यमाना । शीर्षेक्तिः । दुग्धा ॥ १२ ॥

सेदिः । उपतिष्ठन्ती । मिथोऽयोधः । परास्मृष्टा ॥ १३ ॥

शरव्याऽ । मुखे । अपि न ह्यमाने । ऋतिः । अन्यमाना ॥ १४ ॥

अघविषा । निपतन्ती । तमः । निपतिता ॥ १५ ॥

अनुगच्छन्ती । प्राणान् । उप । दासयति । ब्रह्मगुवी । ब्रह्मज्यस्य ॥ १६ ॥

[४] यत्तुयः पर्वायः
 (१-११) एकादशार्धस्यास्य पर्वायस्य (१) अथमर्ध आसुरी गायत्री, (२, १०) द्वितीयादसम्भोगसुर्वदुर्, (३) तृतीयायाः
 साम्बदुर्, (४) यत्तुयः आसुरी विदुर्, (५) पञ्चम्याः साम्नी गायत्री, (६-७) षष्ठीसाम्भोगः साम्नी बृहती,
 (८) अष्टम्याः सुरिक्तासाम्बदुर्, (९) नवम्याः साम्बुणिह्, (११) एकादशार्धस्य अतिष्ठा गायत्री उच्यते ॥

वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना ॥१॥ -[२८]
 देवद्वेतिर्द्विमाणा व्युद्धिता ॥२॥ -[२९]

वैरम् । विकृत्यमाना । पौत्रादयम् । विभाज्यमाना ॥ १ ॥

देवद्वेतिः । द्विमाणा । व्युद्धिः । द्विता ॥ २ ॥

XII.5.22 Total scathing when twisting about her ears; king Yakṣma when urinating.

XII.5.23 A weapon when being milked; headache when milked.

XII.5.24 Debility when approaching; mutual strife when felt of.

XII.5.25 A shaft when her mouth is being fastened up, mishap when being slain.

XII.5.26 Deadly poisonous when falling down; darkness when fallen down.

XII.5.27 Going after him, the Brahman-cow exhausts the breaths of the Brahman-scather.

PARYĀYA - IV

XII.5.28 (She is) hostility when being cutup, the eating of one's children when being shared out.

XII.5.29 A god's missile when being taken, failure when taken.

पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधीयमाना ॥३॥ -[३०]
 विषं प्रयस्यन्ती तुक्मा प्रयस्ता ॥४॥ -[३१]
 अघं पच्यमाना दुःस्वप्यम् पक्वा ॥५॥ -[३२]
 मूलबर्हणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः पर्याकृता ॥६॥ -[३३]
 अर्सहा गुन्धेन शुगुद्वियमाणाशीविष उद्धृता ॥७॥ -[३४]
 अमृतिरुपद्वियमाणा परामृतिरुपद्धता ॥८॥ -[३५]
 शर्वः क्रुद्धः पिश्यमाना शिमिदा पिशिता ॥९॥ -[३६]
 अवर्तिरुश्यमाना निःश्रुतिरश्रिता ॥१०॥ -[३७]
 अश्रिता लोकाच्छिनत्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमस्मात्तान्मुष्माच्च ॥११॥ -[३८]

पाप्मा । अधिऽधीयमाना । पारुष्यम् । अवऽधीयमाना ॥ ३ ॥
 विषम् । प्रयस्यन्ती । तुक्मा । प्रयस्ता ॥ ४ ॥
 अघम् । पच्यमाना । दुःस्वप्यम् । पक्वा ॥ ५ ॥
 मूलबर्हणी । परिऽआक्रियमाणा । क्षितिः । परिऽआकृता ॥ ६ ॥
 अर्सम्ऽज्ञा । गुन्धेन । शुक् । उद्धृतिमाणा । आशीविषः । उद्धृता ॥ ७ ॥
 अमृतिः । उपऽद्वियमाणा । परामृतिः । उपऽद्धता ॥ ८ ॥
 शर्वः । क्रुद्धः । पिश्यमाना । शिमिदा । पिशिता ॥ ९ ॥
 अवर्तिः । अश्यमाना । निऽश्रुतिः । अश्रिता ॥ १० ॥
 अश्रिता । लोकात् । छिनत्ति । ब्रह्मगवी । ब्रह्मज्यम् । अस्मात् । च । अमुष्मात् । च ॥ ११ ॥

XII.5.30 Evil when being set on, harshness when being set down.

XII.5.31 Poison when heating, takmān when heated.

XII.5.32 Evil when being cooked, bad dreaming when cooked.

XII.5.33 Uprooting when being turned about, destruction when turned about.

XII.5.34 Discovered by smell; pain when being taken up, a poison-snake when taken up.

XII.5.35 Non-prosperity when being served up, disaster when served up.

XII.5.36 Śarva angered when being dressed, Śimidā when dressed.

XII.5.37 Ruin when being partaken of, perdition when partaken of.

XII.5.38 When partaken of, the Brahman-cow cuts off the Brahman-scather from the world, from both this one and the one yonder.

[५] पञ्चमः सर्गः

(१-८) ब्रह्मण्यस्य पर्यायस्य (१) ब्रह्मण्यस्य काशी पश्चिम, (२) वितीराया बलुङ्गपुर, (३, ४) कृतीराहम्यो-
 र्भिरिवाहम्यपुर, (५) बलुङ्ग्य आहम्यी इदती, (६) ब्रह्मण्यः काशी इदती, (७) पञ्चमः
 वितीराहम्यपुर, (८) कृत्याहम्यी इदती इत्यादि ।

तस्या आहर्ननं कृत्या मेनिराशसनं बलुङ्ग ऊर्ध्वम् ॥१॥ -[३६]

अस्वगता परिहृता ॥२॥ -[४०]

अग्निः कृत्यामृत्वा ब्रह्मगुवी ब्रह्मज्यं प्रविश्याति ॥३॥ -[४१]

सर्वास्याहा पर्वा मूलानि वृश्चति ॥४॥ -[४२]

छिनस्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु ॥५॥ -[४३]

विवाहां शातीन्तसर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगुवी ब्रह्मज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दीयमाना ॥६॥ -[४४]

अवारतुमेतमस्वगमप्रजसं करोत्यपरापरुणो भवति क्षीयते ॥७॥ -[४५]

य एव विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामावृत्ते ॥८॥ -[४६]

तस्याः । आहर्ननम् । कृत्या । मेनिः । आशसनम् । बलुङ्गः । ऊर्ध्वम् ॥ १ ॥

अस्वगता । परिहृता ॥ २ ॥

अग्निः । कृत्यामृत् । भुत्वा । ब्रह्मगुवी । ब्रह्मज्यम् । प्रविश्याति । अग्निः ॥ ३ ॥

सर्वा । अस्या । अङ्गा । पर्वा । मूलानि । वृश्चति ॥ ४ ॥

छिनस्य । अस्या । पितृबन्धु । परा । भावयति । मातृबन्धु ॥ ५ ॥

विवाहान् । शातीन् । सर्वान् । अपि । क्षापयति । ब्रह्मगुवी । ब्रह्मज्यस्य । क्षत्रियेण ।

अपुनः दीयमाना ॥ ६ ॥ [४४]

अवारतुम् । एनम् । अस्वगम् । अप्रजसम् । करोति । अपरापरुणः । भवति । क्षीयते ॥

यः । एवम् । विदुषः । ब्राह्मणस्य । क्षत्रियः । गाम् । आवृत्ते ॥ ८ ॥

PARYĀYA - V

XII.5.39 The slaying of her is witchcraft, her cutting up is a weapon,
 the contents of her bowels a secret charm.

XII.5.40 (She is) homelessness when hidden.

XII.5.41 The Brahman-cow, having become the flesh-eating Agni,
 entering into the Brahman-scather, eats him.

XII.5.42 All his limbs, joints, roots, she cuts off.

XII.5.43 She severs his paternal connection, makes perish his maternal
 connection.

XII.5.44 All the marriages, acquaintances of the Brahman-scather
 does, the Brahman-cow scorch, when not given back by a
 Kṣatriya.

XII.5.45 Without abode, without home, without progeny, she makes
 him; he becomes without succession; he is destroyed.

XII.5.46 Whatever Kṣatriya takes to himself the cow of a Brahman
 who knoweth thus.

[१] पञ्च पर्वणाः

(१-१५) पञ्चदशार्चस्यास्य पर्वणस्य (१, ३, ५-७, ११-१३, १५) मयमाहूतीयोक्तयोः पञ्चम्यादितुष्यवैश्वदेव्यादि-
 वृषस्य पञ्चदशार्चं प्राशपत्यानुष्ठुप्, (२) द्वितीयाया आर्च्यनुष्ठुप्, (४) चतुर्थ्याः क्षात्री हवती, (८-९)
 अष्टमीनवम्योः प्राशपत्योष्णिक्, (१०) दशम्या आहूरी मायमी, (१४) पञ्चदश्याय मायमी कर्मादि ॥

क्षिप्रं वै तस्याहर्नने गृध्राः कुर्वन्त ऐलवम् ॥१॥ -[४७]
 क्षिप्रं वै तस्याहर्नं परि नृत्यन्ति केशिनीराघ्रानाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः प्रापमैलवम् ॥२॥-[४८]
 क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृकाः कुर्वन्त ऐलवम् ॥३॥ -[४९]
 क्षिप्रं वै तस्य पृच्छन्ति यत्तदासींश्चिदं नु ताश्चिदिति ॥४॥ -[५०]
 छिन्ध्या छिन्धि प्र छिन्ध्यपि क्षापय क्षापय ॥५॥ -[५१]
 आददानमाङ्गिरसि ब्रह्मज्यमुप दास्य ॥६॥ -[५२]
 वैश्वदेवी ह्युच्यसे कृत्वा कूल्बजमावृता ॥७॥ -[५३]
 ओषन्ती समोषन्ती ब्रह्मणो वज्रः ॥८॥ -[५४]

क्षिप्रम् । वै । तस्य । आऽहर्नने । गृध्राः । कुर्वन्ति । ऐलवम् ॥ १ ॥
 क्षिप्रम् । वै । तस्य । आऽहर्ननम् । परि । नृत्यन्ति । केशिनीः ।
 आऽप्राणाः । पाणिना । उरसि । कुर्वाणाः । प्रापम् । ऐलवम् ॥ २ ॥
 क्षिप्रम् । वै । तस्य । वास्तुषु । वृकाः । कुर्वन्ति । ऐलवम् ॥ ३ ॥
 क्षिप्रम् । वै । तस्य । पृच्छन्ति । यत् । तत् । आसींश्च । इदम् । नु । ताश्च । इति ॥ ४ ॥
 छिन्धि । आ । छिन्धि । प्र । छिन्धि । अपि । क्षापय । क्षापय ॥ ५ ॥
 आऽददानम् । आङ्गिरसि । ब्रह्मज्यम् । उप । दास्य ॥ ६ ॥
 वैश्वदेवी । हि । उच्यसे । कृत्वा । कूल्बजम् । आऽवृता ॥ ७ ॥
 ओषन्ती । समोषन्ती । ब्रह्मणः । वज्रः ॥ ८ ॥

PARYĀYA - VI

XII.5.47 Quickly, indeed at his killing the vultures make a din.

XII.5.48 Quickly, indeed, about his place of burning dance the long-haired women, beating on the breast with the hand, making an evil din.

XII.5.49 Quickly, indeed, in his abodes do the wolves make a din.

XII.5.50 Quickly, indeed, they ask about him: what that was, is this now that?

XII.5.51 Cut thou, cut on, cut forth, scorch, burn.

XII.5.52 O daughter of Aṅgiras, exhaust thou the Brahman-scather, that takes to himself.

XII.5.53 For thou art called belonging to all the gods, witchcraft, kūlbaja when covered.

XII.5.54 Burning, consuming, thunderbolt of the brahman.

क्षुरपविर्मृत्युर्भूत्वा वि धाव त्वम् ॥९॥-[५५]
 आ दत्से जिनतां वर्चं इष्टं पूर्तं चाशिषः ॥१०॥-[५६]
 आदाय जीतं जीताय लोकेऽमुष्मिन् प्र यच्छसि ॥११॥-[५७]
 अक्ष्ये पदवीमेव ब्राह्मणस्याभिर्शस्त्या ॥१२॥-[५८]
 मेनिः शरव्याऽमवाचादधर्विषा मव ॥१३॥-[५९]
 अक्ष्ये प्र शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोदराधस्तः ॥१४॥-[६०]
 त्वया प्रमूर्णं मृदितमभिर्देहतु दुश्चितम् ॥१५॥-[६१]

क्षुरपविः । मृत्युः । भूत्वा । वि । धाव । त्वम् ॥ ९ ॥
 आ । दत्से । जिनताम् । वर्चः । इष्टम् । पूर्तम् । च । आशिषः ॥ १० ॥
 आदाय । जीतम् । जीताय । लोके । अमुष्मिन् । प्र । यच्छसि ॥ ११ ॥
 अक्ष्ये । पदवीः । मव । ब्राह्मणस्य । अभिर्शस्त्या ॥ १२ ॥
 मेनिः । शरव्याऽ । मव । अवात् । अधर्विषा । मव ॥ १३ ॥
 अक्ष्ये । प्र । शिरः । जहि । ब्रह्मज्यस्य । कृतऽआगसः । देवऽपीयोः । अराधस्तः ॥ १४ ॥
 त्वया । प्रमूर्णम् । मृदितम् । अग्निः । देहतु । दुःचितम् ॥ १५ ॥

XII.5.55 Having become a keen-edged death, run thou out.

XII.5.56 Thou takest to thyself the honor of the scathers, their sacrifice and bestowal, their expectations.

XII.5.57 Taking to thyself what is scathed for him who is scathed, thou presentest in yonder world.

XII.5.58 O inviolable one, become thou the guide of the Brāhman out of imprecation.

XII.5.59 Become thou a weapon, a shaft; become thou deadly poisonous from evil.

XII.5.60 O inviolable one, smite forth the head of the Brahman-scather that has committed offence, of the god-reviler, the ungenerous.

XII.5.61 Let Agni burn the malevolent one, slaughtered, crushed by thee.

[४] कर्मः पर्वणः

(१-१२) द्वावर्षत्वात् पर्वणित्वं (१-३, ५, ७-९) अथवासित्वत्वं पर्वण्यं कर्मः कर्मणासित्वत्वं च
 श्रावणपक्षान्तपुर, (४) चतुर्थ्यां गायत्री, (५) पञ्चमाः श्रावणपक्षा गायत्री, (१०) दशम्या आसुदी
 पक्षि, (११) एकदश्याः श्रावणपक्षा त्रिपुर, (१२) द्वादश्याः कर्तुं विद् कर्माणि ।

वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च दह प्र दह सं दह ॥१॥ -[६२]
 ब्रह्मज्यं देव्यज्य आ मूलादनुसंदह ॥२॥ -[६३]
 यथायायमसादनात्पापलोकात्परावतः ॥३॥ -[६४]
 एवा त्वं देव्यज्ये ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥४॥ -[६५]
 वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरमृष्टिना ॥५॥ -[६६]
 प्र स्कन्धान् शिरों जहि ॥६॥ -[६७]
 लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्ट्य ॥७॥ -[६८]

वृश्च । प्र । वृश्च । सम् । वृश्च । दह । प्र । दह । सम् । दह ॥ १ ॥
 ब्रह्मज्यम् । देवि । अज्ये । आ । मूलात् । अनुसंदह ॥ २ ॥
 यथा । अयात् । यमसदनात् । पापलोकान् । परावतः ॥ ३ ॥
 एव । त्वम् । देवि । अज्ये । ब्रह्मज्यस्य । कृतागसः । देवपीयोः । अराधसः ॥ ४ ॥
 वज्रेण । शतपर्वणा । तीक्ष्णेन । क्षुरमृष्टिना ॥ ५ ॥
 प्र । स्कन्धान् । प्र । शिरः । जहि ॥ ६ ॥
 लोमानि । अस्य । सम् । छिन्धि । त्वचम् । अस्य । वि । वेष्ट्य ॥ ७ ॥

PARYĀYA - VII

XII.5.62 Cut thou, cut off, cut up; burn off, burn up.

XII.5.63 The Brahman-scather, O divine inviolable one, do thou burn up all the way from the root.

XII.5.64 That he may go from Yama's seat to evil worlds, to the distances.

XII.5.65 So do thou, O divine inviolable one, of the Brahman-scather that has committed offense, of the god-reviler, the ungenerous.

XII.5.66 What a thundrbolt hundred-jointed, sharp, razor-pronged, -

XII.5.67 Smite forth the shoulder-bones forth the head.

XII.5.68 His hairs do thou cut up; his skin strip off;

मांसान्यस्य श्वातयस्त्रावान्यस्य सं वृह ॥८॥ -[६६]
 अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥९॥ -[७०]
 सर्वास्याङ्ग पर्वीणि वि श्रयय ॥१०॥ -[७१]
 अग्निरेन क्रव्यात्पृथिव्या नुदतामृदोषतु
 वायुरन्तरिक्षान्महतो वरिष्णः ॥११॥ -[७२]
 सूर्य एन दिवः प्र नुदतां न्योषितु ॥१२॥ -[७३]

मांसानि । अस्य । श्वातय । त्रावानि । अस्य । सम । वृह ॥ ८ ॥
 अस्थीनि । अस्य । पीडय । मज्जानम् । अस्य । निः । जहि ॥ ९ ॥
 सर्वा । अस्य । अङ्गा । पर्वीणि । वि । श्रयय ॥ १० ॥
 अग्निः । एनम् । क्रव्यात् । पृथिव्याः । नुदताम् । उत । ओषतु । वायुः । अन्तरिक्षात् ।
 महतः । वरिष्णः ॥ ११ ॥
 सूर्यः । एनम् । दिवः । प्र । नुदताम् । नि । ओषतु ॥ १२ ॥

। इति श्वर्षां काण्डम् ।
 [अथर्ववेदे काण्डानि ५, अङ्क १०५]

XII.5.69 His flesh cut in piece; his sinews wrench off;

XII.5.70 His bones distress; his marrow smite out;

XII.5.71 All his limbs, joints unloosen.

XII.5.72 Let the flesh-eating Agni thrust him from the earth, burn up;
 let Vāyu from the atmosphere, the great expanse, -

XII.5.73 Let the sun thrust him forth from the sky, burn him down.

Here ends Kāṇḍa XII
 Hymns 5, Verses 304